

Helsingin kaupungin
ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma 2020–2024,
päivitys 2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat	3
1.2 Toimintaympäristön muutokset	5
2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain	6
2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöressurssien riittävydestä	7
2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä	9
3 Ohjelmakauden 2020–2024 painopistealueet	10
3.1 Viranomaisyhteistyö	10
3.2 Yhteistyö toimijoiden ja sidosryhmien kanssa	11
3.3 Arviointi- ja ohjauksenkäynnit	12
3.4 Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta	12
4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet	13
5 Henkilöstön koulutus	13
6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	14
6.1 Sähköinen asiointi.....	14
7 Valvonnan maksullisuus	15
8 Viestintäsuunnitelma	15
9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu	16
10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	16

LIITTEET

- Liite 1 Elintarvikevalvontasuunnitelma
- Liite 2 Terveystieteiden valvontasuunnitelma
- Liite 3 Tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
- Liite 4 Suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläinlääkäripalveluista

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Helsingissä ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tarkoittamana valvontaviranomaisena toimii kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Jaoston toimivallan delegointipäätös on päivitetty viimeksi 8.6.2023. Ympäristöterveydenhuollon tehtävistä vastaa kaupunkiympäristötoimialan ympäristöpalvelut, jossa kyseisiä tehtäviä hoidetaan sekä elintarviketurvallisuuksyksikössä että ympäristöterveysyksikössä.

1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon laeissa on veloitettu valtion keskusvirastoja laatimaan toimialalleen valtakunnalliset ohjelmat ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisuuden, laadun ja maksullisuuden kehittämiseksi. Kyseiset voimassa olevat veloitteet on säädetty elintarvikelain (297/2021) 38 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 8 §:ssä, terveydensuojelulain (763/1994) 4 a §:ssä ja tupakkalain (549/2016) 83 §:ssä. Vastuuvirastot ovat Ruokavirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Kunnan valvontasuunnitelmaveloitteesta on säädetty elintarvikelain 39 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain 10 §:ssä, terveydensuojelulain 6 §:ssä ja tupakkalain 84 §:ssä.

Valvira ja Ruokavirasto ovat laatineet ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020–2024 sekä päivittäneet ohjelman kaudelle 2023–2024. Valvira on päivittänyt terveydensuojelun ja tupakkalain valtakunnalliset valvontaohjelmat, sekä Ruokavirasto on antanut ohjeen valvontayksikön elintarvikevalvontasuunnitelmasta ja elintarvikeketjun monivuotisen valvontasuunnitelman painopistealueista vuodelle 2024. Valvontasuunnitelmassa on soveltuvin osin huomioitu valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma ja ohje. Valvontakauden aikana suunnitelman päivitystarve arvioidaan vuosittain.

Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Vuoden 2024 päivitys koskee ympäristöterveydenhuollon kaikkia lakikohtaisia suunnitelmia.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Vastaavasti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma, jossa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan valvontasuunnitelma toimii kunnassa valvonnan suunnittelun työvälineenä, joten siihen on tarkoituksenmukaista sisällyttää valvontaan kuuluvia ja sitä tukevia asioita, kuten:

- suunnittelun tavoitteet toiminnan jatkuvan parantamisen mukaisesti (plan-do-check-act)
- valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin tai toimintaluokittain
- valvontakohteiden rekisteröimis- ja hyväksymismenettelyt
- tarkastustiheydet riskiluokituksen perusteella
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- henkilöstön tehtävät, vastuualueet ja velvollisuudet
- perehdytys- ja koulutussuunnitelma
- tarkastusten tavoitteet, suunnittelu ja toteutus
- valvonnasta perittävät maksut
- näytteenottosuunnitelmat
- laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu
- häiriötilannesuunnitelma
- ohjaus, neuvonta ja kouluttaminen
- viestintäsuunnitelma

Näistä osan voi toteuttaa omina erillisinä suunnitelmina.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Valtiovarainministeriö käynnisti heinäkuussa 2021 valmistelun hyvinvointialueiden mahdollisista uusista tehtävistä, niiden rahoituksesta ja maakuntaverosta. Ensimmäisessä väliraportissaan 31.1.2022 työryhmä esitti uusia tehtäviä hyvinvointialueille. Niihin lukeutuivat myös kuntien ympäristöterveydenhuollon tehtävät, jotka siirtyisivät hyvinvointialueille mahdollisesti vuoden 2026 alusta. Siirto ei sisälly nykyiseen hallitusohjelmaan, joten ympäristöterveydenhuolto säilyy toistaiseksi kuntien tehtävänä.

Ukrainan sota, lintuinfluenssatilanne ja maailmantilanteen yleisen epävarmuuden kasvaminen ovat lisänneet ympäristöterveydenhuollon varautumisen painoarvoa. Valmiutta toimia häiriötilanteissa on kehitetty ja sitä kehitetään edelleen. Lintuinfluenssatilanne on edellisinä vuosina edellyttänyt varautumista mm. näytteenottoon, viestintään ja yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Lintuinfluenssavarautuminen on painopisteenä myös ensi vuonna.

Elintarvike- ja terveydensuojelualan valvontakohteille on tullut vuosittainen valvonnan perusmaksu vuoden 2022 alusta lähtien. Elintarvikevalvonnan perusmaksulla pyritään vahvistamaan elintarvikeyritysten ohjausta ja neuvontaa, monimuotoista viranomaisyhteistyötä esimerkiksi elintarvikepetosten ja ruokamyrkytysten selvittämisessä sekä turvaamaan elintarvikevalvonnan riittävää resursointia. Terveydensuojeluvälön perusmaksulla pyritään mahdollistamaan kattavampaa neuvontaa ja ohjausta, tukea yritysten omavalvontaa sekä yhtäläisesti turvata valvonnan resursointia. Lisäksi maksu osaltaan kattaa talous- ja uimaveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenotto-suunnitelmien laatimiseen käytettyä työaikaa. Helsingin osalta elintarvikevalvonnan perusmaksu tuo vähintään 600 000 euron ja terveydensuojeluvälön vähintään 150 000 euron vuosittaisen lisätulon.

Elintarvikelakiin on tullut mahdollisuus hallinnollisen seuraamusmaksun antamiseen. Seuraamusmaksu on suuruudeltaan 300–5000 euroa ja se määrätään maksettavaksi valtiolle. Seuraamusmaksu voidaan määrätä esimerkiksi elintarvikeyrityksen toiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tai omavalvonnan laiminlyönnistä. Seuraamusmaksu on otettu Helsingissä käyttöön.

Juomavesidirektiiviin tehtyjen muutosten täytäntöönpanemiseksi tuli talousveden laatua ja valvontaa koskevia kansallisia laki- ja asetusmuutoksia voimaan vuoden 2023 alussa. Vuoden 2024 valvonnassa tullaan erityisesti ohjaamaan ja neuvomaan talousvesiasetuksessa veloitettuja kiinteistöjen omistajia rakennusten vesilaitteiden riskienhallintaan.

Laki eläinten hyvinvoinnista tulee voimaan vuoden 2024 alusta. Laki vaikuttaa muun muassa valvontaeläinlääkäreiden käyttämiin hallinnollisiin menettelyihin. Muutosten toteutus tulee viemään merkittävästi työaikaa vuonna 2024. Asetus

koirien tunnistusmerkinnästä ja rekisteröinnistä astui voimaan 1.1.2023, ja voi lisätä valvonta- ja neuvontatarvetta vuonna 2024.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki on EU:ssa notifioitavana ja sen on tarkoitus tulla voimaan 2025. Lakimuutos vaikuttaa Helsingin ja yliopistollisen eläinsairaalan sopimukseen peruseläinlääkäripalveluista, kun uudessa laissa yliopiston asema eläinlääkäripalveluiden tuottajana on määritelty lainsäädännössä. Muutoksella ei odoteta olevan merkittäviä vaikutuksia kaupungille aiheutuviin eläinlääkäripalveluita koskeviin kustannuksiin.

Tupakkalain muutos koskien ns. nikotiinipussien ottamista nykyistä kattavammin tupakkalain piiriin tulee voimaan vuoden 2024 aikana. Lakimuutos lisää toteutessaan maltillisesti tupakkavalvonnan resurssitarvetta ja kasvattaisi valvonnan tuloja.

2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain

Ympäristöterveydenhuollon valvonta kuuluu ympäristöpalveluissa ympäristöterveysyksikön ja elintarviketurvallisuusyksikön tehtäviin. Kaupunkiympäristötoimialan hallinto tuottaa valvonnan tarvitsemia tukipalveluja, kuten ICT-, hallinto- ja oikeuspalvelut sekä toimistopalvelut.

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii elintarvikelain mukaisista tehtävistä, eläinsuojelu-, eläintauti- ja eläinlääkintähuoltolain mukaisista tehtävistä sekä talousveden valvonnasta. Ympäristöterveysyksikkö huolehtii tupakka- ja lääkelain mukaisista valvontatehtävistä sekä terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä lukuun ottamatta talousveden valvontaa. Elintarviketurvallisuusyksikkö muodostuu viidestä tiimistä (elintarvikeneuvonta, elintarvikemyymälät, elintarvikevalmistus, eläinsuojelu ja ravintolat) ja ympäristöterveysyksikkö kahdesta tiimistä (asuminen ja terveys ja terveydensuojelu).

Elintarviketurvallisuus- ja ympäristöterveysyksiköillä arvioidaan vuonna 2024 olevan käytettävissä henkilöstöresursseja (1 htv = 220 htpv) koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan 73 htv alla esitetyn mukaisesti (Taulukko 1). Suunnitellut ja toteutuneet resurssit kirjataan myös valtakunnalliseen VYHA-järjestelmään.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan henkilöstövoimavarat henkilötyövuosina Helsingissä vuonna 2024. ETU = elintarviketurvallisuusyksikkö, YTY = ympäristöterveysyksikkö.

Toimiala	ETU	YTY	Yhteensä	Valvottavien toimintojen määrät
Elintarvikevalvonta	38,6	0	38,6	6334
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0	3,8*	3,8	1063
Terveydensuojelun valvonta	1,0	24,2**	25,2	2576
Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvonta	5,4	0	5,4	39***
Yhteensä	45	28	73	

*Osa resurssista kohdistuu asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn ja päätösten noudattamisen valvontaan, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä kohteet sisälly valvottavien toimintojen määrään.

**Osa resurssista kohdistuu asunnontarkastukseen, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä asunnot sisälly valvottavien toimintojen määrään.

***Ammattimaisen tai laajamittaisen eläintenpitopaikkojen lukumäärä. Suurin osa valvonnasta tehdään epäilyilmoitusten perusteella yksityisten henkilöiden eläintenpitoon.

Tarkempi kuvaus valvontahenkilöstön riittävydestä ja sen pätevyydestä on liitteenä olevissa toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristöpalveluiden käytettävissä olevista ympäristöterveydenhuollon valvontavoimavaroista on muista tehtävistä johtuen mahdollista irrottaa vain osa nimenomaan suunnitelmallista valvontaa varten.

2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöressurssien riittävydestä

Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki ympäristöterveydenhuollon arviointi- ja ohjauksen Helsinkiin touko-kesäkuussa 2023. Arviointi- ja ohjauksen kattoi koko ympäristöterveydenhuollon eli yhteisen osion, elintarvikevalvonnan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan, terveydensuojeluvalvonnan sekä tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan.

Aluehallintovirasto totesi, että resurssissa on selkeästi edelleen puutteita verrattuna molempien yksiköiden tehtävien laajuuteen ja määrään.

Suunnitelmallisen valvonnan toteuma vuodelta 2022 on ollut matala terveydensuojelulaissa esimerkiksi päiväkotien ja koulujen osalta, jossa toteuma oli 58 % (vuonna 2021 29 %) sekä vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköiden osalta. Tilannetta haastaa edelleen huonoiksi luokiteltujen uimarantojen edellyttämät toimet sekä uudet tehtävät ensisijaisten tilojen valvonnassa. Elintarvikelain valvonnassa on jääty yleisesti 80 %:n tasoon valtakunnallisen ohjeistuksen tavoitteista. Vaikka resurssivaje on kaventunut merkittävästi viime vuosien aikana, valvontayksikön ennakkoimattomat työtehtävät (mm. petoksiin liittyvä valvonta) sekä runsas ruokamyrkytyspäilyjen määrä vaikuttaa siten, että tarvitaan edelleen lisää resursseja.

Aluehallinnon arvion mukaan seuraavina vuosina on tarpeen tarkkaan arvioida resurssitilannetta lakialoittain ja perustella mahdollinen lisätarpeiden esittäminen toteuman ja valtakunnallisten ohjeiden pohjalta. Lisäperusteluna resursseille voidaan nähdä myös toimintaympäristön luonne, jossa toimijoiden innovatiivisuus ja lieveilmiöt korostuvat maan keskiarvoa enemmän. On tärkeää, että kaikkien toimintatyyppien osalta noudatetaan keskusvirastojen antamia ohjeita tarkastustihyeyksistä huomioiden kohdekohtaisen riskinarvioinnin käyttömahdollisuus.

Elintarvikevalvonnan riskiperusteinen tarkastustarve perustuu Ruokaviraston riskiluokitusohjeeseen. Nykyisellä valvontahenkilöstöllä ei ole saavutettu Ruokaviraston riskiperusteisia tarkastustavoitteita ja uusi elintarvikelaki on lisännyt tarvetta toimijoiden neuvontaan ja viranomaisyhteistyöhön. Elintarviketurvallisuusyksikköön perustettiin yksi elintarviketarkastajan vakanssi vuonna 2023 ja lisäksi perustetaan uusi elintarviketarkastajan virka vuoden 2024 alusta, mikä on otettu huomioon resurssitaulukossa.

Terveydensuojelulain suunnitelmallisessa valvonnassa kohteiden tarkastustihyeyttä ohjaa Valviran kohde- ja kohdetyyppikohtainen riskinarvio. Terveydensuojeluvälvonnassa ei nykyisellä valvontahenkilöstöllä saavuteta Valviran asettamia tarkastustavoitteita. Valvonnan perusmaksun toteutuminen hallituksen esityksen mukaisesti lisää entisestään velvoitetta kunnalle tarjota ilmoituksenvaraisille kohteille riittävää ohjausta ja neuvontaa.

Terveydensuojelulain valvontaa on tehostettu ja sitä kehitetään edelleen. Resurssien suuntaamiseen vaikuttavat painopistealueet sekä riskinarvioinnin peruselementit, kuten mm. toiminnan luonne, laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja sen todennäköisyys.

Tupakka- ja lääkelain suunnitelmalliseen valvontaan käytettävää resurssitarvetta on hieman vähentänyt vuonna 2021 kehitetty etätarkastusmalli sekä tupakan vähittäismyyntipisteiden asteittainen väheneminen tupakkalain tavoitteiden mukaisesti. Tulevan lakimuutoksen arvioidaan kuitenkin kasvattavan suunnitelmallisen valvonnan resurssitarvetta 0,2 htv:tta. Asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelymäärät ja kieltojen valvontatarve ovat myös kasvaneet vuosittain

merkittävästi. Vuonna 2024 arvioidaan erityisesti jälkivalvonnan tarpeen kasvavan 0,1 htv:n verran. Tupakka- ja lääkelain valvontaan suunnattava 0,3 htv:n lisäresurssi on pois terveydensuojeluvalvonnasta.

Eläinlääkintähuoltolain edellyttämä perusterveydenhoito hoidetaan Helsingin yliopiston eläinsairaalan toimesta ostopalveluna. Sopimus täytyy tarkastaa uuden eläinlääkintähuoltolain myötä, riippuen lain voimaantulosta ja sen sisältämistä siirtymäsäännöksistä.

Eläinsuojeluvalvonnassa suurin osa resursseista kohdistuu epäilyn mukaisiin tarkastuksiin, joita tehdään yli 300 vuodessa. Valvontaeläinlääkäreiden työmäärä ja työn kuormittavuus on kasvanut merkittävästi. Avoimien ja käsittelyssä olevien tapausten määrä on kaksinkertaistunut vuoteen 2022 nähden. Tapausten selvittäminen on myös aikaisempaa työläämpää, koska vieraskielisiä asiakkaita on aikaisempaa enemmän ja asian hoitamisessa tarvitaan usein tulkkia. Myös eläinten vientitodistusten määrä on ollut kasvussa koronapandemian jälkeen. Eläinsuojeluvalvontaan perustetaan viides valvontaeläinlääkärin vakanssi vuoden 2024 alusta.

2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä

Henkilöresurssivajausta kompensoimaan on käytetty voimakkaan priorisoinnin lisäksi useita kehittämistoimenpiteitä, joista eräitä on lueteltu seuraavassa.

Valvonnan suunnitelmallisuus ja kohdekohtainen riskiluokitus

Valvonnan laadun parantamiseksi on laadittu kohdetyyppikohtaisia ohjeita ja lomakkeita valvontaa varten. Suunnitelmallisuuteen kuuluu myös riskiluokitus, joka on tehty elintarvikevalvontakohteiden osalta kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen mukaisesti.

Vuonna 2022 otettiin käyttöön Helsingin oma terveydensuojelulain kohteiden kohdetyyppikohtainen riskinarviointimalli ja kohdekohtainen riskinarviointimalli suunnitelmallisen valvonnan tarkastustiheyden määrittämiseen. Kehitettyjen riskinarviointityökalujen käyttöönotolla tavoitellaan resurssien riskiperusteisesti kohdentumaa ja vaikuttavampaa suuntaamista.

Laatutyö

Ympäristöterveydenhuollon laatukäsikirja on laadittu vuonna 2022 ja se päivitetään vuosittain. Laatukäsikirjaan on kuvattu yksiköiden laatumenettelyt, kuten mm. toimintaohjeet, sisäiset auditointikäytännöt, reklamaatioiden hallinta, asiakkuuksien hallinta ja jatkuvan parantamisen mallin käytännöt.

Valvontamenetelmien kehittäminen

Koronapandemian myötä etätarkastuksia on kehitetty koko ympäristöterveydenhuollossa. Etätarkastuksessa valvontakohteessa ei käydä vaan tarkastus tehdään esimerkiksi asiakirjoja, digitaalisia työvälineitä, videoita ja valokuvia hyödyntäen. Ympäristöterveydenhuollossa on otettu käyttöön myös tarkastusmalli, jossa osa tarkastuksesta tehdään etänä ja osa paikan päällä.

Tupakkalain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan kehitetty etätarkastusmalli on laajimmin korvannut kohteessa suoritettavaa tarkastamista. Etätarkastaminen kohdennetaan riskinarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella.

Asiakaspalvelun kehittäminen

Asiakastyytyvää seurataan valtakunnallisen tietojärjestelmän (VATI) avulla toteutetun jatkuvan kyselyn kautta. Elintarviketurvallisuusyksikössä kysely kohdistuu Oiva-tarkastuksiin ja ilmoitusten käsittelyyn ja ympäristöterveysyksikössä suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksiin ja ilmoituksen käsittelyyn. Asiakkuuksien hallintaa kehitetään suunnitelmallisesti. Ympäristöterveydenhuollon internet-sivuja on kehitetty kaupungin Hel.fi-internetsivujen laajassa uudistuksessa. Esimerkiksi liikkuvien huoneistojen vaatimuksista ja asuntoyhteisön tupakointikiellon hakemisesta on tehty videoita. Lisäksi on luotu toimintamalli massasähköpostien lähettämiseen eri asiakas- ja yritysryhmille ajankohtaisista asioista.

3 Ohjelmakauden 2020–2024 painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2020–2024 teemaksi on valittu yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Näitä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen.

3.1 Viranomaisyhteistyö

Ympäristöpalvelut on tiivistänyt kaupungin sisäistä yhteistyötä rakennusvalvonnan kanssa ja käyttää Lupapistettä lausuntojen antamisessa, jotta esimerkiksi uusia elintarvikehuoneistoja tai päiväkoteja suunniteltaessa elintarvikelain ja terveysuojelulain vaatimukset huomioitaisiin mahdollisimman hyvin jo suunnitteluvaiheessa. Myös kaupungin tiloja ja alueita elintarvikehuoneistoille vuokraavien tahojen kanssa on sovittu elintarvikelainsäädännön vaatimusten huomioimisesta jo sopimusvaiheessa. Elintarvikepetoksiin liittyvää yhteistyötä poliisin ja veroviranomaisen kanssa on tiivistetty.

Eläinsuojeluvalvonnassa ylläpidetään säännöllistä yhteistyötä poliisin eläinrikosryhmän kanssa erityisesti vaikeiden ja pitkittyneiden eläinsuojelutapausten käsittelyssä.

Terveydensuojelun yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa pyritään edelleen kehittämään valvonnan vaikuttavuuden kasvattamiseksi. Meluhaittatapausten käsittelyssä vuonna 2022 aloitettua yhteistyön tiivistämistä ympäristönsuojeluviranomaisen, rakennusvalvonnan, alueiden käytön, poliisin ja alkoholivalvonnan kanssa tullaan jatkamaan. Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa on tiivistynyt talousvesivalvonnassa.

Tupakkavalvonnassa tehdään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön, poliisin ja tullin kanssa sekä tupakkavalvonta on edustettuna kaupungin ehkäisevän päihdetyön verkostossa, PAKKA-toiminnassa sekä savuton Helsinki -verkostossa.

Ympäristöpalvelut on myös mukana toimialan yhteisissä viranomaistoiminnan kehittämishankkeissa ja yhteistyöryhmissä kuten tapahtumien kenttä-, ravintola-laiva- ja majoitushuoneistotyöryhmissä. Lisäksi osallistutaan poliisin koordinoimiin viranomaistarkastuksiin, esimerkiksi tarjoilupaikkoihin.

Helsingillä on erilliskäytäntö hyvinvointialueuudistuksessa, jonka johdosta on päivitetty yhteistyökäytännöt mm. epidemianselvitystyöryhmän ja muun varautumistyön osalta.

Uudenmaan valvontayksiköillä on seuraavat säännöllisesti järjestettävät tapaamiset: ympäristöterveydenhuollon johtajat, elintarvikevalvojat, laitosvalvojat, terveydensuojelu ja valvontaelinlääkärit. Tapaamisissa sovitaan yhteisistä toimintavoista ja käsitellään ajankohtaisia valvonta-asioita. Lisäksi osallistutaan kuuden suurimman kaupungin yhteistyötapaamisiin.

3.2 Yhteistyö toimijoiden ja sidosryhmien kanssa

Ympäristöpalvelut järjestää säännöllisiä tapaamisia elintarvikealan ketjutoimijoiden kanssa. Lisäksi elintarvikealan toimijoita koulutetaan tapahtumien infotilaisuuksissa (esim. Maailma kylässä, Flow Festival) ja NewCon järjestämissä uusien yrittäjien tilaisuuksissa. Lisäksi järjestetään tarvittaessa tapaamisia kohdenetuille toimijaryhmille ja on tehty selkokielisiä ohjeita mm. lihan alkuperämaan ilmoittamisesta ja pakkausmerkinnöistä. Ohjeet ovat saatavissa myös ruotsin ja englannin kielellä. Toimijoiden käyttöön on ilmaisia omavalvontasuunnitelmamalleja kuten ravintoloiden, ulkomyyntin ja kauneushoitoloiden, jotka ovat saatavissa kaupungin internet-sivuilta. Valvontasuunnitelmat lähetetään tiedoksi toimijoille sähköpostilla.

Terveydensuojelun puolella yhteistyötä tehdään tiiviisti muun muassa Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa päiväkotien ja koulujen

valvontaan liittyvissä asioissa sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa muun muassa uimarantojen, uimahallien, liikuntatilojen ja nuorisotalojen osalta. Yhteistyötä tehdään myös edellä mainittujen toimialojen käyttämien kiinteistöjen ylläpidossa mukana olevien tahojen kanssa. Lisäksi ympäristöterveysyksikkö on edustettuna moniammatillisessa säännöllisesti kokoontuvassa kaupungin sisäilmatyöryhmässä sekä sen alaisuudessa toimivissa toimialakohtaisissa sisäilmatyöryhmissä.

Eläinsuojelussa on säännöllistä yhteistyötä eläinsuojelujärjestöjen kuten Suomen eläinsuojelun (SEY) ja Helsingin eläinsuojeluyhdistyksen HESY ry:n kanssa.

Ympäristöpalveluista luennoidaan eri oppilaitosten kursseilla ja ohjataan opiskelijoita tutkintoon kuuluvalla harjoittelujaksolla ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä.

3.3 Arviointi- ja ohjauksenkäynnit

Aluehallintovirastot toteuttavat ympäristöterveydenhuollon lakeihin perustuen valvontaa, ohjausta ja arviointia, jonka yhtenä toteuttamistapana ovat valvontayksiköihin kohdentuvat arviointi- ja ohjauksenkäynnit. Käynneillä keskitytään arvioimaan valvontayksiköiden toimintaa samalla ohjaten ja tukien valvontayksiköitä toiminnassaan. Näiden käyntien avulla lisätään myös aluehallintovirastojen tuntemusta oman alueensa valvontayksiköiden toiminnasta. Kokonaisuudessaan käyntien vaikutuksesta valvonnan vaikuttavuuteen saadaan tarkempaa tietoa seuraavalla arviointikierröksellä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki arviointi- ja ohjauksenkäynnin Helsinkiin keväällä 2023.

3.4 Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa poikkeusoloja ja häiriötilanteita varten on päivitetty kokonaisuudessaan vuonna 2021.

Ympäristöterveydenhuolto on osaltaan mukana kaupungin varautumisen yhteistyöverkostossa ja mukana väestönsuojelusuunnitelman valmistelussa. Lisäksi ympäristöterveydenhuolto on mukana toimialan uuden riskienhallintaohjelmiston käytössä sekä Palvelut- ja luvat -palvelukokonaisuuden jatkuvuudenhallinnan varmistamiseksi tehtävässä työssä.

Osana varautumista huolehditaan säännöllisestä yhteystietojen päivittämisestä ja yhteistyön toimivuudesta niiden viranomaisten ja muiden tahojen kanssa, millä on myös omalta osaltaan velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon häiriötilanteisiin. Ympäristöpalvelut osallistuu aktiivisesti aluehallintoviraston ja mahdollisten muiden tahojen järjestämiin valmiusharjoituksiin ja koulutuksiin. Talousvesiepidemioihin varautumista harjoitellaan säännöllisesti HSY Veden sekä Espoon ja Vantaan terveydensuojeluviranomaisten kanssa. Lakisääteisen ruokamyrkytys-

ja vesiepidemioiden selvitysryhmän kokoonpano on viimeksi vahvistettu 10.6.2021. Ryhmää johtaa elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö ja siinä ovat edustettuina ympäristöpalvelut ja viestintä/kaupunkiympäristö, sotepe-toimialan epidemiologinen toiminta sekä HSY Vesi.

Eläintautivalvonnassa lintuinfluenssaa on todettu Helsingissä luonnonlinnuissa vuonna 2021 ja 2022, mikä on aiheuttanut varautumistoimenpiteitä näytteenotosta puhdistustoimenpiteisiin ja altistuneiden kartoitukseen. Valvontaeläinlääkärit ovat ohjeistaneet myös Korkeasaarta ja Yliopistollista eläinsairaalaan varautumisessa ja olleet tiiviissä yhteistyössä pelastuslaitoksen, aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa. Lintuinfluenssan osalta on ylläpidetty kaupungin sisäistä tilannekuvausta, kun lintuinfluenssa levisi turkistahoilla kesällä 2023. Helsingissä ei tapauksia ole toistaiseksi todettu vuoden 2023 aikana, mutta lintuinfluenssan vastustamiseen liittyvien toimenpiteiden odotetaan jatkuvan vuonna 2024. Myös afrikkalaisen sikaruton torjuntaan varaudutaan, sillä afrikkalaista sikaruttoa esiintyy lähialueilla Venäjällä ja Baltiassa ja viimeksi Ruotsissa villisioissa vuonna 2023. Yksi valvontaeläinlääkäreistä on valmiuseläinlääkäri, joka osallistuu valtakunnallisiin koulutuksiin ja harjoituksiin.

4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet

Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika vaihtelevat eri ympäristöterveydenhuollon osa-alueilla.

Myös valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheyssuositukset vaihtelevat eri osa-alueilla. Kyseiset asiat on kuvattu tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

5 Henkilöstön koulutus

Uutta työntekijää rekrytoitaessa varmistetaan aina henkilön pätevyys huomioiden sektorilakikohtaiset pätevyysvaatimukset ja sisäiset erityistarpeet. Uusien työntekijöiden perehdytykseen on perehdytysuunnitelma. Henkilöstö osallistuu säännöllisesti täydennyskoulutukseen ja osaamisen kehittämiseen kannustetaan. Koulutukseen varataan riittävästi määrärahoja, jotta täydennyskoulutusvelvoite täyttyy.

Henkilöstön vuosittainen koulutustavoite on keskimäärin 8 koulutuspäivää/hlö. Koulutuksiin luetaan yksikön sisäiset ja kaupungin yhteiset koulutukset, ulkopuoliset koulutukset sekä osallistuminen esimerkiksi sisäilmatyöpajoihin, Ruokaviraston valvontaverkostoihin ja kansainvälisiin koulutuksiin kuten pohjoismaiset koulutuspäivät ja EU:n SHIPSAN ja Better Training for Safer Food-koulutus. Lisäksi jokaisella työntekijällä on mahdollisuus osallistua vähintään yhteen valtakunnalli-

seen maksulliseen koulutustilaisuuteen (esim. ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset tai alueelliset koulutuspäivät). Yksiköissä kartoitetaan osaamistarpeita kyselyillä ja kartoituksilla.

Vuosittaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa esihenkilö arvioi jokaisen työntekijän kanssa osaamisen tason sekä edellisenä vuonna toteutuneen koulutuksen ja kehityksen. Tulos- ja kehityskeskustelussa sovitaan kehityssuunnitelma yksilökohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön aktiivisuus myös omaehtoiseen kouluttautumiseen on suuri ja jatkokoulutukseen on kannustettu. Ammatillisen täydennyskoulutuksen lisäksi suoritetaan jatkuvasti useita jatko-opintoja sekä ammattikorkeakoulussa että yliopistossa. Suoritettuja jatko-opintoja ovat esimerkiksi rakennusterveysasiantuntijan tutkinto (RTA), ympäristötekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, elintarviketieteiden maisterin tutkinto ja ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkärin tutkinto

6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

Ympäristöpalveluilla on käytössä valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI. Ruokavirasto kehittää VATI-järjestelmää asteittain valvontayksiköiden näkemykset huomioiden. Ympäristöpalvelut on mukana maa- ja metsätalousministeriön vetämässä VATI:n ylläpidon johtoryhmässä ja Ruokaviraston VATI-kehittämissuunnitelmassa.

Ruokavirasto on kehittänyt pitkään valtakunnallista eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tietojärjestelmää (ELSU), mutta sen rahoitus lopetettiin vuonna 2023. Ympäristöpalveluissa pyritään saamaan eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnalle tietojärjestelmä ympäristövalvonnan käytössä olevaan Trimble Locus-järjestelmän yhteyteen. Järjestelmä on kaupungin kustantama.

6.1 Sähköinen asiointi

Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset toiminnan aloittamiseen tai muuttamiseen liittyvät ilmoitukset voidaan tehdä valtakunnallisen Ruokaviraston ilppa-järjestelmän kautta. Ilpan kautta on tullut vuonna 2023 noin 50 % kaikista elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisista ilmoituksista. Määrää pyritään nostamaan edelleen vuonna 2024. Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen hakemukset sekä tukkumyyntipaikkojen ilmoitukset voi tehdä Valviran ylläpitämän sähköisen järjestelmän kautta.

Tapahtumien elintarvikemyyntiin liittyvät tiedottamiset on mahdollista tehdä Helsingin kaupungin sähköisellä lomakkeella. Ruokaviraston valtakunnallinen Saha-

ilmoituslomake otettiin käyttöön alkuvuodesta 2023 ja siihen sisältyy ruokamyrkytysepäilyjen lisäksi elintarvikkeita, talousvettä ja uimavettä koskevat muut haittailmoitukset.

7 Valvonnan maksullisuus

Toiminnan tehostuminen ja etenkin lakisääteisten maksujen yleistyminen on näkynyt maksutulojen lisääntymisenä, mutta vuosittaiset valvontatulot eivät ole vertailukelpoisia muun muassa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Ympäristöterveydenhuollon taksa on kaupungin internetsivuilla ja taksa päivitetään tarvittaessa kerran vuodessa ja lakimuutosten perusteella. Kaupunkiympäristötoimialan palvelut ja luvat -palvelukokonaisuus siirtyi vuonna 2023 nettobudjettiin.

8 Viestintäsuunnitelma

Kaupunkiympäristötoimialan sisäisen viestinnän kanavia ovat muun muassa Helmi-intra ja eri Teams-ryhmät. Ympäristöpalveluiden kokouskäytännöt on kuvattu laatukäsikirjassa. Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto perehdytetään ympäristöterveydenhuollon asioihin toimikauden alussa ja jaostoon menevien asioiden käsittelyn yhteydessä.

Ympäristöpalveluiden viestintätehtäviä hoidetaan yhteistyössä toimialan viestintäpalveluiden kanssa. Viestintäpalvelut vastaa ajankohtaistiedottamisesta, ympäristö- ja lupajaoston päätöksenteosta tiedottamisesta, verkkosivujen ylläpidosta ja kehittämisestä, julkaisujen, oppaiden ja esitteiden tuottamisesta, erityistilanteiden viestinnän suunnittelusta ja viestintävalmiuksien ylläpidosta, projekteille annettava viestintätuesta, aineistopankin ylläpidosta sekä median ja sosiaalisen median seurannasta. Häiriötilanneviestintään on erillinen ohje osana valmiussuunnitelmaa. Ympäristöpalveluissa laaditaan vuosittain viestinnän vuosikello, joka sisältää myös ympäristöterveydenhuollon viestinnän.

Kaupungin yhteisellä hel.fi -sivustolla on kuvattu keskeisin toimialaan liittyvä toiminta ja palvelut kuntalaisille ja yrityksille. Helsingin kaupungin verkkosivut uudistuivat kokonaan vuoden 2023 aikana. Verkkosivuja pyritään kehittämään edelleen, jotta ympäristöterveydenhuoltoa koskevat tiedot olisivat nykyistä helpommin löydettävissä.

Ympäristöpalveluissa on neuvontapuhelinnumerot asumisterveyteen ja eläinsuojeluun liittyviin kysymyksiin. Ajankohtaisista aiheista viestitään myös sosiaalisen median kautta. Palautteisiin ja kysymyksiin vastataan kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä sekä edelleen myös ympäristöpalveluiden yleisen sähköpostin kautta.

9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu

Laboratoriotutkimukset tehdään Metropolilab Oy:n laboratoriossa, jolla on Ruokaviraston myöntämä hyväksyntä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisten analyysien tekemiseen. Ympäristöpalveluilla on Metropolilab Oy:n kanssa laboratoriopalveluista ja osin näytteenotosta vuonna 2023 allekirjoitettu kaksivuotinen sopimus, johon sisältyy kahden vuoden optiokausi.

Metropolilab vastaa myös häiriötilanteissa tehtävistä laboratoriotutkimuksista.

10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Arvioinnit vuoden 2024 valvontasuunnitelman toteutumisesta lähetetään maaliskuun 2025 loppuun mennessä Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Arvioinnin sisältö perustuu ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman ohjeisiin sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamiin ohjeisiin. Arviointitulokset yhdessä laadunseurannan ja asiakkuuksien hallinnan tulosten kanssa vaikuttavat tulevien vuosien valvontasuunnitelmien laadintaan.

Helsinki

Helsingin
elintarvikevalvontasuunnitelma
2020–2024, päivitys 2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	3
3 Valvontakohteet, riskiluokitus ja tarkastustiheys sekä valvonnan painopisteet	4
3.1 Valvontakohteet.....	4
3.1.1 Valvontakohteiden ilmoitusten käsittely ja hyväksyminen.....	4
3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys	5
3.3 Valtakunnalliset elintarviketurvallisuuden painopisteet.....	5
3.4. Helsingin elintarviketurvallisuuden painopisteet	7
4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika	9
5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	10
6 Neuvonta ja toimenpidepyyntöjen käsittely	11
7 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	12
7.1 Elintarvikevälikkeiden epidemioiden selvittäminen.....	12
7.2 Valvontapyyntöjen (esim. Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot) käsittely	12
8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	13

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2024

LIITE 2 Suunnitelmalliset näytteet vuonna 2024

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on elintarvikelain (297/2021) 39 §:n perusteella tehty Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, jossa on huomioitu erityisesti vuosi 2024. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalvelujen suorittamaa elintarvikevalvontaa ja sisältää eriteltynä suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan.

Elintarvikevalvonta toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassa olevien elintarvikevalvontaa koskevien EY-säännösten ja kansallisten säännösten mukaisesti.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Helsingin elintarvikevalvontasuunnitelmassa on otettu soveltuvin osin huomioon Ruokaviraston ohje kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmasta ja elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024 (VASU) ja sen painopisteet.

Elintarvikevalvontasuunnitelmaan sisällytetään sekä ilmoitettujen että hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen säännöllinen valvonta.

Elintarvikevalvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvike-turvallisuusyksikkö, jossa on viisi tiimiä (elintarvikevalmistus, elintarvikemyymälät, elintarvikeneuvonta, ravintolat, eläinsuojelu).

1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarvikelain mukaisten ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä, hyväksytyjen ja ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen suunnitelmallisesta valvonnasta ja näytteenotosta, ruokamyrkytysten, muiden asiakasyhteydenottojen ja Ruokaviraston valvontapyyntöjen selvittämisestä sekä elintarvikealan toimijoiden ja kuntalaisten neuvonnasta. Lisäksi elintarvikevalvontaviranomainen valvoo EU:n yhteisen kalastuspolitiikkalainsäädännön mukaisia jäljitettävyyksivaatimuksia osana valvontasuunnitelman mukaisia elintarvike-tarkastuksia.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ovat valtakunnallisen Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joiden tarkastustulokset ovat julkisia. Oiva-järjestelmässä elintarvikehuoneiston tarkastustulos arvioidaan asteikolla A (oivallinen), B (hyvä), C (korjattavaa), D (huono). C- ja D-arviosta seuraa aina uusintatarkastus, jossa havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Koko elintarvikevalvontaan arvioidaan käytettävän henkilöstöresursseja vuonna 2024 yhteensä 38,6 htv. Elintarvikevalvonnan voimavaroista noin 60 % kohdistuu suunnitelmalliseen valvontatyöhön eli suunnitelmallisiin riskiperusteisiin tarkastuksiin

ja näytteenottoon. Muihin tehtäviin kuten uusintatarkastusten tekemiseen, ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn, toimijoiden neuvontaan, valvontatietojärjestelmän (VATI) tietojen ylläpitoon, koulutukseen ja valvontaverkostotyöskentelyyn osallistumiseen, ruokamyrkytyspäilyjen ja valitusten käsittelyyn sekä elintarvikepetosten selvittämiseen kuluu noin 40 % voimavaroista. Osallistuminen valtakunnallisiin ja paikallisiin kehittämishankkeisiin vie myös merkittävästi työaika, mutta on hyödyllistä valvontayksikön koko ja tehtäväkenttä huomioon ottaen.

Elintarvikevalvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2024:

Elintarvikeeturvallisuusyksikön päällikkö	0,8 htv
Tiimien esihenkilöt (kaupungineläinlääkäri, kolme tiimipäällikköä)	3,9 htv
Hygieenikkoeläinlääkärit	2,0 htv
Elintarvike tarkastajat	31,1 htv
Avustava henkilöstö (tutkimusavustaja)	0,8 htv
Yhteensä	38,6 htv

Elintarvikehuoneistojen valvontatarve on määritetty kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen 10503/4 (Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen) mukaisesti.

Elintarvikevalvonnan resurssitilanne on helpottunut vuonna 2022 saatujen elintarvikeneuvontatiimin tiimipäällikön ja elintarvike tarkastajan vakanssien sekä vuonna 2023 saadun elintarvike tarkastajan vakanssin myötä. Elintarvikevalvonnassa arvioidaan edelleen olevan vajetta suhteessa Ruokaviraston valtakunnallisiin riskiperusteisiin tarkastustavoitteisiin. Vuodelle 2024 perustetaan yksi uusi elintarvike tarkastajan vakanssi, mikä on otettu huomioon resurssitaulukossa.

3 Valvontakohteet, riskiluokitus ja tarkastustiheys sekä valvonnan painopisteet

3.1 Valvontakohteet

Helsingissä on 5788 valvottavaa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimipaikkaa (6334 toimintoa), jotka on jaoteltu hyväksyntää edellyttäviin elintarvikehuoneistoihin (29 kpl) ja ilmoitettaviin elintarvikehuoneistoihin (5759 kpl). Alkutuotantopaikkoja on 46 ja kontaktimateriaalialan toimintatyyppiä 57. Valvontakohteet, tapahtumat ja toimenpiteet kirjataan Ruokaviraston ylläpitämään ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmään (VATI).

3.1.1 Valvontakohteiden ilmoitusten käsittely ja hyväksyminen

Elintarvikehuoneistoa tai kontaktimateriaalialan toimintaa tai elintarvikkeiden alkutuotantoa koskeva ilmoitus pyritään käsittelemään 7 päivän sisällä sen saapumisesta. Elintarvikelaitoksen ja alkutuotantopaikan hyväksymisestä annetaan hallintopäätös. Päätös annetaan elintarvikelain mukaisesti 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä.

Helsingissä käsitellään vuosittain noin 900 elintarvikehuoneistoa tai kontaktimateriaalitoimijaa koskevaa ilmoitusta. Näiden lisäksi kohteiden lopettamisilmoituksia käsitellään vuosittain 300–400. Käsittelyksi katsotaan ilmoituksen vastaanottaminen ja ilmoitettujen tietojen siirtäminen viranomaisen valvontatietokantaan sekä todistuksen lähettäminen toimijalle. Elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallinen tarkastus kohteen riskinarviointiin perustuvassa aikataulussa.

Alkutuotantopaikkoja koskevia ilmoituksia käsitellään vain muutamia vuodessa.

Hyväksymismenettelyn piirissä ovat eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät laitokset, joihin liittyviä hakemuksia käsitellään vuosittain alle kymmenen. Myös itujen laajamittainen alkutuotanto vaatii hyväksynnän, mutta hyväksyntää vaativia kohteita ei ole toistaiseksi ollut.

3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelma on laadittu vuodelle 2024 kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja VATI-luokittelun mukaisesti.

Kohteet on jaettu riskiluokkiin 0-10, jolloin 0 on kaikkein vähäriskisin (esim. pub) ja 10 korkeariskisin (esim. lihalaitos, jossa tuotanto >10 milj. kg vuodessa). Riskiluokkaan vaikuttaa kohteen koko, eli esimerkiksi päivittäisten ruoka-annosten tai asiakaspaikkojen määrä ja toisaalta harjoitettava toiminta, jossa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely lisää riskiä. Riskiluokka määrittelee kohteen tarkastustiheyden, joka voi vaihdella 0–12 tarkastusta vuodessa. Riskiluokituksessa käytetään pääsääntöisesti Ruokaviraston riskiluokitusohjetta ja VATI-järjestelmän mukaista riskiluokitusta.

Kohdekohtaiseen riskiluokitukseen perustuva tarkastussuunnitelma on liitteessä 1. Taulukon tarkastusmääriin sisältyy myös aikaisempina vuosina tekemättä jääneitä tarkastuksia.

3.3 Valtakunnalliset elintarvike turvallisuuden painopisteet

Ympäristöpalvelut on sisällyttänyt Ruokaviraston valtakunnalliset kehitysteemat vuosille 2021–2024 soveltuvien osin valvontasuunnitelmaan. Kehitysteemat ja painopisteet on kuvattu tarkemmin Ruokaviraston VASU-suunnitelmassa. Valtakunnalliset painopisteet ovat seuraavat.

1. Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio

1.1 Valvontatulokset ohjaamaan valvontaa

Jatkuu 2024: Lämpötilavalvonta (Oiva-asiakokonaisuus 6)

Oiva-rivien sisällyttäminen Helsingin valvontasuunnitelmaan on kuvattu kohdassa 3.4.

Lisäksi osallistutaan Ruokaviraston koordinoimaan histamiiniprojektiin.

1.2 Valvojan työkalupakki (valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen, tarkastusten toteuttaminen vaikuttavasti ja yhdenmukaisesti)

Helsingissä pyritään yhdenmukaistamaan valvontatoimia esimerkiksi sisäisillä auditoinneilla ja vertaisarvioinneilla. Osallistutaan Ruokaviraston teemaan liittyviin koulutuksiin ja työryhmiin.

1.3 Kohteet valvonnan piiriin

Elintarvikehuoneistoja, jotka eivät ole valvonnan tiedossa, kartoitetaan valvontapyyntöjen ja asiakasvalitusten perusteella sekä havainnoimalla uusia huoneistoja tai toimijanvaihdoksia tarkastusten yhteydessä.

1.4 Sähköisen asioinnin kehittäminen

VATIn jatkuva kehittäminen.

Osallistutaan aktiivisesti VATIn kehittämiseen. Asia on tarkemmin kuvattu kohdassa 3.4.

2. Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyötä

Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen

Vuonna 2024 on tarkoitus toteuttaa mansikoiden jäljitettävyysoikeusprojekti ja tutkia mansikoiden alkuperää myös laboratoriotutkimuksin. Yksikön elintarvikepetosryhmä jatkaa tiivistä yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa ja selvittää petosepäilyjä.

3. Valmius ja kriisinhallinta

Pandemiavalmiuden kehittäminen - koronapandemian opit ja Ukrainan sodan vaikutukset elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa

Ruokaviraston on tarkoitus kerätä tietoja pandemiavalmiuden kehittämisestä. Elintarviketurvallisuusyksikkö osallistuu aiheeseen liittyviin tilaisuuksiin ja päivittää tarvittaessa valmiussuunnitelmaa.

Lisäksi Ruokavirasto on asettanut elintarvikeketjun monivuotisessa valvontasuunnitelmassa tavoitteita valvonnan tuloksellisuuden tunnusluvuille.

Otetaan käyttöön seuraavat valvonnan vaikuttavuuteen liittyvät mittarit.

- Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytys-epidemiat (seuranta myös Helsingin matkailustrategiassa)
- Oiva-tarkastuksissa parhaimmat tulokset (A ja B) saavuttaneiden kohteiden osuus (tavoite: yli 85%)
- Toimintaansa parantaneiden elintarvikealan toimijoiden osuus (tavoite: kasvaa)

3.4. Helsingin elintarviketurvallisuuden painopisteet

1. Riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteutuminen ja tarkastusten kattavuus

Tavoitteena on, että vuonna 2024 tehdään vähintään 3100 suunnitelmallista tarkastusta. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin sisältyvät epäkohtien korjaamiseksi tehtävät uusintatarkastukset, joiden osuuden arvioidaan olevan enintään 15 % kokonaismäärästä. Uusintatarkastusten määrä arvioidaan viime vuosia merkittävämmäksi vuoden 2023 tarkastushavaintojen ja pitkäaikaisen tarkastusvelan perusteella.

Edellä mainittuun määrään eivät kuulu suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kuten ruokamyrkytys epidemioihin ja valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

Osa suunnitelmallisista tarkastuksista tehdään kokonaan etä- ja asiakirjatarkastuksina siten, että tarkastukseen ei sisälly tarkastuskäyntiä kohteessa. Etätarkastuksiin liittyviä menettelyitä jatketaan erityisesti verkkokauppojen, virtuaalitoimijoiden ja kontaktimateriaalitoimijoiden tarkastuksissa. Myymälöiden ja tarjoilupaikkojen tarkastuksissa hyödynnetään sähköisten omavalvontajärjestelmien kuten PTY:n omavalvontajärjestelmän tietoja siten, että osa tarkastuksesta voidaan tehdä etänä.

Helsingissä on paljon elintarvikeyritysten pääkonttoreita ja ne otetaan valvonnan piiriin Ruokaviraston ohjeistuksen valmistuttua. Vuonna 2024 tarkastetaan suurien vähittäismyymälöiden ravintolisien myyntiä.

Varmistetaan, että tarkastukset kohdistuvat kohdekohtaisen riskiluokituksen perusteella. Elintarvikehuoneistoiksi luokiteltuihin riskiluokituksestaan 0-luokan kohteisiin kuten useimpiin kuntosaleihin ja pubeihin, joissa on vain juomatarjoilua, tehdään vain suunnitelmallinen aloitustarkastus, josta ei muodostu Oiva-raporttia. Hyväntekeväisyysjärjestöjen ruoka-aputoimintaan ei myöskään tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia, vaan niitä valvotaan ainoastaan asiakasvalitusten perusteella.

Tapahtumatarkastuksissa tehdään Oiva-tarkastuksia liikkuviin elintarvikehuoneistoihin ja suunnataan voimavaroja ennaltaehkäisevään toimintaan kuten tapahtumien viranomaiskatselmuksiin ja sähköiseen neuvontaan. Liikkuvien elintarvikehuoneistojen Oiva-tarkastuksia tehdään myös ulkopaikkakuntalaisille toimijoille, jotka osallistuvat tapahtumaan tai muuten toimivat Helsingissä. Nämä tarkastukset tehdään toimijan oman rekisteröitymiskunnan tekemän riskiluokituksen mukaisesti.

Eläinperäisiä elintarvikkeita maahantuovien sisämarkkinatoimijoiden, joilla on elintarvikehuoneisto Helsingissä ja maahantuovat tuoretta lihaa tai raakalihavalmisteita, tarkastuksia jatketaan. Lisäksi eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti tarkastetaan niissä valvontakohteissa, joihin valvontasuunnitelman mukaisesti kohdistuu tarkastus vuonna 2024 ja toimija on ilmoittanut toimivansa sisämarkkinatuojana.

2. Oiva-tarkastuksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistaminen ja Oiva-painopisteet

Varmistetaan havaittujen epäkohtien korjaaminen eli jos Oiva-tarkastuksessa on annettu C-arvio, tehdään uusintatarkastus. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei

ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin. Huolehditaan, että Oiva-arvosana C johtaa aina uusintatarkastukseen ja D-arvosana pakkokeinojen käyttöön.

Vuonna 2024 hyödynnetään syksyllä 2023 toteutetun rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen Oiva- tarkastuksia koskevan vertaisarvioinnin tuloksia ja Kotimaisten kielten keskuksen antamaa selkeän viranomaiskielen koulutusta.

Vertaisauditoinnin avulla selvitetiin valvonnan yhtenäisyyttä ja mahdollisia eroja Oiva-arvioiden tekemisessä. Auditoinnin tulosten avulla voidaan kartoittaa Oiva-riiveihin liittyvää koulutustarvetta ja mahdollisia yhdessä linjattavia asioita. Tarkastuskertomusten ymmärrettävyyttä pyritään parantamaan nykyistä asiakaslähteisemmäksi. Tähän liittyen päivitetään yleisemmin käytössä olevat Oiva-fraasit.

Sovitaan tammikuun 2024 loppuun mennessä Oiva-painopistealueet ja sisällytetään niihin valtakunnallinen painopiste eli lämpötilanhallinta.

3. Elintarvikeneuvonnan kehittäminen

Uuden elintarvikelain myötä elintarvikealan valvontakohteille tuli vuosittainen valvonnan perusmaksu. Perusmaksulla pyritään vahvistamaan elintarvikeyritysten neuvontaa ja viranomaisyhteistyötä esimerkiksi elintarvikepetosten ja ruokamyrkytysten selvittämisessä sekä turvaamaan elintarvikevalvonnan riittävää resursointia. Helsingin osalta valvonnan perusmaksu tuo runsaan 600 000 euron vuosittaisen lisätulon.

Elintarviketurvallisuusyksikköön on perustettu vuonna 2022 elintarvikeneuvonta-tiimi, joka vastaa muun muassa keskitetystä elintarvikeneuvonnasta, asiakasyhteydenottojen ja valvontapyyntöjen kirjaamisesta, huoneistoja koskevien rekisteröinti-ilmoitusten käsittelystä sekä aloitustarkastuksista. Yhteistyötä kaupungin muiden tahojen kuten yritysneuvonnan, kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sekä rakennusvalvonnan kanssa jatketaan. Elintarviketurvallisuusyksikön verkkosivut rakennettiin kokonaan uudestaan kaupungin verkkosivu-uudistuksen yhteydessä 2023. Toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on tarkemmin kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

4. Yhteistyön kehittäminen eri viranomaisten välillä

Tiivistetään kaupungin sisäistä yhteistyötä, jotta elintarvikelain vaatimukset tulevat huomioiduksi kaupungin vuokraamien tilojen osalta ja rakennusvalvonnan Lupapisteen lausuntojen kautta. Kaupunkiympäristön toimialan yhteinen toimitalo myös mahdollistaa aikaisempaa paremmin käytännön yhteistyön esimerkiksi rakennusvalvonnan kanssa.

Jatketaan tiivistä yhteistyötä veroviranomaisen, poliisin ja Ruokaviraston kanssa yritysten osalta, joilla on vakavia ja toistuvia elintarvikelainsäädännön rikkomisia. Jatketaan yksikön sisäisen elintarvikepetoksiin keskittyneen ryhmän toimintaa ja kehitetään pakkokeinojen käyttöä eri viranomaistietoja yhdistämällä. Osallistutaan Ruokaviraston järjestämiin elintarvikepetoksia koskeviin projekteihin ja vastaaviin.

5. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmä (VATI) ja sähköisten lomakkeiden kehittäminen

Osallistutaan aktiivisesti valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän (VATI) kehittämiseen. VATIsta saatavien yhteystietojen avulla toteutettua asiakastyytyväisyyskyselyä jatketaan sekä tarkastusten että ilmoitusten käsittelyn osalta kuukausittain. Asiakastyytyväisyyden seuranta kehitetään ja yhtenäistetään kaupunkiympäristön toimialalla ja uudistettu seurantalomake otetaan käyttöön vuonna 2024.

Tavoitteena on nostaa edelleen valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon sähköisen ilmoituspalvelun (Ilppa) käyttöä ja viestittää palvelusta aktiivisesti elintarvikkealan toimijoille, erityisesti ketjutoimijat huomioiden. Tavoitellaan vähintään 50 % käyttöastetta.

Osallistutaan Ilppa-ilmoituspalvelun sairastumis- ja haittaepäilyilmoituksen (SaHa) kehittämiseen. Otetaan käyttöön tulossa oleva uusi toiminto, jolla valmiin SaHa-tapahtuman tiedot voi tulostaa Excel-tiedostoon Vatista, ja hyödynnetään tätä ruokamyrkytyspäilyjen käsittelyssä.

Ruokamyrkytys-epidemiaepäilyjen selvittämistä varten kehitetään yksikön omaan käyttöön uusi sähköinen kyselylomake. Kyselylomakkeella voidaan tapauskohtaisesti kerätä tarvittavat tiedot mm. oireista ja syödyistä ruoista.

4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastus on määritelty valvonta-asetuksessa (EY) 625/2017 minkä tahansa näkökohdan tutkimiseksi sen toteutukseksi, onko kyseinen näkökohta lainsäädännössä sille esitettyjen oikeudellisten vaatimusten mukainen. Valvonta-asetuksen mukaan elintarvikevalvonnan tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta.

Tarkastuskäynnillä voidaan tarkastaa koko valvontakohteeseen ja sen toiminnot tai vain jokin osa-alue. Tarkastukseen voi sisältyä näytteenottoa ja mittauksia. Tarkastuksen laajuus riippuu kohdetyypistä sekä siitä, onko kyseessä aloitustarkastus vai muu suunnitelmallinen tarkastus. Pelkkää näytteenottoa kohteessa ei katsota tarkastukseksi.

Tarkastus sisältää tarkastukseen valmistautumisen, tarkastuksen suorittamisen sekä tarkastuskertomuksen laatimisen. Tarkastukseen valmistautuminen sisältää hyväksymispäätöksen tai elintarvikehuoneistosta tehtyyn ilmoitukseen, edelliseen tarkastuskertomukseen ja sähköisen valvontatietojärjestelmän kohdekohtaisiin tietoihin tutustumisen.

Pääsääntöisesti tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta ja silloin, kun kohteessa on toimintaa, jotta voidaan arvioida myös toiminnan hygieniata. Tarkastuskäyntejä tehdään myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen varsinaista toiminta-aikaa. Tarkastuksia tehdään myös iltaisin ja viikonloppuisin esimerkiksi suuriin yleisötilaisuuksiin, ravintoloihin ja grillikioskeihin.

Kaikista tarkastuksista laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus. Suurin osa suunnitelmallisista tarkastuksista on Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia. Oiva-järjestelmän mukainen tarkastuskertomus tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti VATI-järjestelmän kautta. Tarkastuskertomusta suppeampi Oiva-raportti on julkinen www.oivahymy.fi sivuston kautta.

Liitteenä 1 olevassa taulukossa on esitetty eri valvontakohtedyyppien tarkastuksiin Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukainen käytettävä aika.

Tarkastuksen tekeminen ja sen sisältö on tarkemmin määritelty ympäristöpalvelujen laatukäsikirjassa toimintaohjeessa: Elintarvikehuoneiston tarkastaminen.

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvonnan tarkastukset on ryhmitelty seuraavasti:

A. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset

1. Suunnitelmallinen tarkastus (sisältää myös uusien elintarvikehuoneistojen aloitus- ja hyväksyntätarkastukset ja suunnitelmalliset asiakirja- ja projektitarkastukset)
2. Uusintatarkastus (Oiva-järjestelmän C- tai D-arvion jälkeen tehtävä seuranta-tarkastus)

B. Muut tarkastukset (valvontasuunnitelman ulkopuoliset)

1. Asiakasvalituksen perusteella tehty tarkastus (yhteydenotto)
2. Ruokamyrkytyspäilyn johdosta tehty tarkastus
3. Elintarvikkeiden valvontapyyntöön ja takaisinvetoon liittyvä tarkastus
4. Vientitarkastus
5. Projektitarkastus
6. Muu tarkastus (esim. perehdyttämisen tai Oiva-arviointien yhdenmukaistamisen vuoksi tehty yhteistarkastus)
7. Seurantatarkastus esim. elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvä tarkastus (pakkokeinotarkastus) tai muuhun valvontasuunnitelman ulkopuoliseen tarkastukseen liittyvä uusintatarkastus.

Kunnalliseen valvontasuunnitelmaan perustuvat suunnitelmalliset tarkastukset ja elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvät tarkastukset ovat maksullisia. Helsingin kaupungin elintarvikelain mukainen maksutaksa sisältyy ympäristöterveydenhuollon taksaan.

5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarviketurvallisuusyksikössä käytetään näytteenottoon vuonna 2024 yksi henkilövuosi. Elintarvikevalvonnan laboratoriotutkimukset tehdään elintarvikelain mukaisesti hyväksytyssä MetropoliLab Oy:n laboratoriossa, jolta voidaan ostaa myös näytteenottopalvelua. MetropoliLab Oy:n elintarvikenäytteenotto on akkreditoitu.

Näytteenottoa suunnataan riskiperusteisesti ottaen huomioon kohteen riskiluokitus, omavalvonnan toimivuus, aikaisemmat valvontakokemukset ja kohteen toimintaan liittyvät valitukset ja ruokamyrkytyspäilyt. Elintarvikehuoneistojen ja laitosten omavalvonnan näytteenotto otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon valvontanäytteiden määrässä. Elintarvikealan toimijoita ohjataan ottamaan ja tutkituttamaan itse

omavalvontanäytteitä. Näytteenotossa otetaan huomioon mikrobikriteeriasetus ja Ruokaviraston ohjeistus näytteiden otosta ja tutkimisesta.

Suunnitelmallisia mikrobiologisia tai kemiallisia elintarvikenäytteitä otetaan 419. Edellä mainittuihin suunnitelmallisiin näytteisiin ei lueta kuuluvan ruokamyrkytys- ja valitusnäytteitä, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Analyysit ovat pääsääntöisesti toimijalle maksullisia. Ruokamyrkytys- ja valitusnäytteiden tutkimiseen on varattu erillinen rahoitus yksikön budjetissa.

Pääkaupunkiseudun yhteisiä projekteja ovat tarjolla olevan veden hygieeninen laatu tarjoilupaikoissa sekä kastikkeiden hygieeninen laatu tarjoilupaikoissa. Helsingin omassa näytteenottoprojektissa selvitetään näytteenoton avulla mansikan maantieteellistä alkuperää ja jäljitettävyyttä. Lisäksi jatketaan sisämarkkinoilta tuotavan lihan näytteenottoa ja tutkimusta salmonellan varalta ja osallistutaan Ruokaviraston histamiiniprojektiin

Näytteiden kuljetuslämpötiloja seurataan tallentavalla lämpötilanseurannalla lämpimään vuodenaikaan Helsingin omassa projektissa.

Näytteenottosuunnitelma on liitteenä 2.

6 Neuvonta ja toimenpidepyyntöjen käsittely

Elintarvikeneuvontatiimi vastaa keskitetystä elintarvikeneuvonnasta, joka käsittelee suurimman osan elintarviketoimijoiden ilmoituksista ja vastaa erityisesti aloittavien elintarvikeyritysten neuvonnasta. Neuvonnan keinoja ovat esimerkiksi yhteisen kymp.elintarviketurvallisuus@hel.fi- sähköpostin kautta annettava neuvonta, massasähköpostien lähettäminen toimijoille ajankohtaisista aiheista ja internetsivujen pitäminen ajan tasalla. Elintarvikeneuvontatiimi vastaa myös uusien huoneistojen suunnitelmiin liittyvistä lausunnoista, jotka annetaan pääosin rakennusvalvontaan Lupapisteen kautta. Lausuntoja annetaan vuosittain lähes 100 kpl. Tiimi tarkastaa ja kommentoi myös elintarvikehuoneistoilmoitusten liitteenä lähetettävät pohjakuvat. Neuvontatiimi vastaa pääosin uusien huoneistojen tarkastuksista ja lisäksi osasta toimijanvaihtumisia koskevia tarkastuksia. Lisäksi tiimi on olennainen osa valvontapyyntöjen ja muiden yhteydenottojen ja toimenpidepyyntöjen, kuten ruokamyrkytysten, käsittelyä.

Helsingissä järjestetään paljon tapahtumia, joissa myydään tai tarjoillaan elintarvikkeita. Tapahtumia valvotaan riskiperusteisesti, ja tarkastukset keskitetään tapahtumiin, joissa on runsaasti elintarvikkeiden käsittelyä ja myyntiä. Elintarvikelain mukaan liikkuvan elintarvikehuoneiston eli esimerkiksi tapahtumaan osallistuvan ruokamyymäjän on tiedotettava toiminnastaan neljä arkipäivää ennen myyntitapahtumaa. Tiedottamiset on ohjattu erilliseen kymp.ulkomyynti@hel.fi -sähköpostiin. Liikkuviin elintarvikehuoneistoihin liittyviä elintarvikelain mukaisia tiedottamisia käsitellään normaalisti vuosittain lähes 1500. Käsittelyn yhteydessä neuvotaan toimijoita toiminnan riskin ja laajuuden mukaan.

Elintarviketoimintaan liittyviä yhteydenottoja käsitellään vuosittain noin 2000 kpl. Yhteydenotoista on vuosittain ruokamyrkytyspäilyjä n. 600 kpl, elintarvikkeisiin tai elintarvikehuoneistoihin liittyviä valituksia n. 300 kpl, muita yhteydenottoja n. 950 kpl ja muiden viranomaisten kiireellisiä valvontapyyntöjä n. 100. Muille viranomaisille annetaan pyynnöstä lausuntoja esim. uusista ohjeistuksista.

7 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

7.1 Elintarvikeväälitteisten epidemioiden selvittäminen

Ruokamyrkytysten käytännön selvitystyötä tekee lakisääteisen ruokamyrkytysseivitysryhmän alaisuudessa toimiva ruokamyrkytystiimi, johon kuuluu neljä elintarviketarkastajaa ja hygieenikkoeläinlääkäri. Tiimi hoitaa yli viiden henkilön ruokamyrkytysepidemioiden selvitystyön ja tarvittavat raportoinnit Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen ja Ruokavirastoon.

Ruokamyrkytyspäilyjen osalta tavoitteena on, että ruokamyrkytyspäilyt ja epidemiat käsitellään nopeasti ja tehokkaasti. Sairastumis- ja haittaepäilyjen ilmoittamista varten on käytössä valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon sähköinen ilmoituspalvelu (Ilppa). Ruokamyrkytysepidemioiden osalta lakisääteinen selvitysaika on 3 kk. Yksittäisten ruokamyrkytyspäilyjen käsittelylle ei ole tavoiteaikaa, mutta epäilyt selvitetään nopeasti, useimmiten muutamassa päivässä. VATI-järjestelmä ei toisiksi mahdollista ruokamyrkytyspäilyjen käsittelyaikojen seuranta.

7.2 Valvontapyyntöjen (esim. Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot) käsittely

Ruokavirasto lähettää säännöllisesti elintarvikkeita koskevia valvontapyyntöjä, joista suurin osa perustuu RASFF-ilmoituksiin. Euroopan komissio pitää yllä nopean hälytyksen järjestelmää (RASFF), jonka avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvikkeista ja rehuista. Ruokavirasto lähettää sähköisesti ns. RASFF-ilmoitukset ja niitä koskevat erilliset valvontapyyntöt Helsingissä ympäristöpalveluihin. Valvontapyyntöt selvitetään viivytyksettä ja RASFF-ilmoitusten tietoja käytetään muuten hyväksi valvonnan suuntaamisessa. Vastaava menettely on myös muiden Ruokaviraston kautta tulleiden valvontapyyntöjen käsittelyssä. Valvontapyyntöjen käsittely on käyty läpi lean-menetelmällä vuonna 2022 ja valvontapyyntöjen käsittelyyn asetettiin vuonna 2023 14 vuorokauden / 10 työpäivän käsittelyaikatavoite.

Jos terveysvaarallista elintarviketta epäillään olevan helsinkiläisessä valvontakohteessa, ryhdytään välittömiin toimenpiteisiin elintarvikkeiden markkinoilta poistamiseksi. Markkinoilta poistamisessa otetaan huomioon Ruokaviraston ohje elintarvikkealan toimijoille takaisinvedosta sekä ilmoittamisesta viranomaisille ja kuluttajille.

8 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat.

1. Suunnitelmallisten tarkastusten toteutuma ja kattavuus
2. Muiden tarkastusten toteuma
3. Näytteenottoprojektien toteuma
4. Ruokamyrkytysten selvittämisen varautumistoiminnan toimivuus
5. Valvonnasta saadut tulot valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti
6. Toiminnan jatkuva parantaminen laatukäsikirjan mukaisesti

Oman sisäisen arvioinnin lisäksi otetaan huomioon myös ulkopuolisten tekemät arvioinnit kunnan valvonnasta. Tällaisia ovat aluehallintoviraston suorittamat paikallisen elintarvikevalvonnan arviointi- ja ohjauskäynnit, Ruokaviraston auditointijärjestelmän mukaiset käynnit ja komission tekemät ns. EU-tarkastuskäynnit.

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2024	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2024
HYVÄKSYNTÄÄ EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Maito-ala	3					6	1	7
Juuston valmistus		2	4	2-4	2			
Maitonesteiden valmistus		2	4	2-4	2			
Muu maitoalan valmistus			6	3-5	4-6			
Liha-ala	10					49	5	54
Jauhelihan valmistus		6	3-8	2-5	1-8			
Leikkaamo		5	3-8	2-5	1-8			
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)		7	4-9	3-5	2-10			
Raakalihavalmisteiden valmistus		5	3-8	2-5	1-8			
Kala-ala	11					34	4	38
Kalajalosteiden valmistus		10	4-9	4-5	1-8			
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely		6	3-8	2-5	2-10			
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	5					9	3	12
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi		5	3-6	2-4	1-4			
YHTEENSÄ	29	48				98	12	110

ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Alkutuotanto	46					5	0	5
Maidontuotanto		1	11		0,2		0	
Lihakarjan kasvatusta, kalastusta ja vesiviljelyä		6	0, 11		tarvittaessa - 0,33		0	
Hunajantuotanto		28	0		tarvittaessa		0	
Muu alkutuotanto		11	0, 11 - 13		tarvittaessa - 0,2		0	
Kontaktimateriaalialan toiminta	59					15	1	16
Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi		25	1-3	1-4	0,33-1			
Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti		47	1-3	1-4	0,33-1			
Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus		6	2-3	2-4	0,5-1			

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2024	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2024
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Vilja- ja kasvisala	119					86	9	95
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita		53	2-4	2-4	0,5-2			
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia tuotteita		59	1-4	1-4	1-3			
Muiden viljatuotteiden valmistus		4	2-3	2-4	0,33-1			
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus		14	2-4	2-4	0,5-2			
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus		2	1-3	1-4	0,33-1			
Elintarvikkeiden valmistus	80					64	6	70
Yhdistelmätuotteiden valmistus		28	2-4	2-4	0,5-2			
Makeisten valmistus		12	1-3	1-4	0,33-1			
Juomien valmistus		9	1-2	1-4	0,33-0,5			
Muu valmistus		32	1-4	1-4	0,33-2			
Elintarvikkeiden myynti	1222					492	74	566
Tukkumyynti		170	1-3	1-4	0-1			
Vähittäismyynti		1131	1-5	1-5	0-3			
Elintarvikkeiden tarjoilu	3758					2160	367	2527
Ravintolatoiminta		1598	2-4	2-4	0,5-2			
Grilli- ja pikaruokatoiminta		304	1-3	1-4	0,33-2			
Kahvilatoiminta		678	1-4	1-4	0,33-2			
Pubitoiminta		408	0-1	0-3	0-0,33			
Suurkeittiö, laitoskeittiö (koulut, päiväkodit, sairaalat, henkilöstöravintolat)		512	2-5	2-5	0,5-3			
Suurkeittiö, keskuskeittiö		63	2-5	2-5	0,5-3			
Pitopalvelu		58	2-4	2-4	0,5-2			
Tarjoilukeittiö (valmiin ruoan tarjoilua tai vähäistä valmistusta)		521	1-3	1-4	0,33-1			

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2024	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2024
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Vienti ja Tuonti	318					114	27	141
Elintarvikkeiden maastavienti		18	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden maahantuonti		310	1-4	1-4	1-2			
Elintarvikkeiden kuljetus	48					5	1	6
Elintarvikkeiden kuljetus		31	0-1	0-3	0-0,33			
Elintarvikkeiden kuljetus jäädytettynä		18	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä		2	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden pakastekuljetus		10	1-2	1-4	0,33-0,5			
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	96					18	1	19
Muu elintarvikkeiden varastointi		79	1-3	1-4	0-1			
Elintarvikkeiden pakastaminen		14	1-4	1-4	0-2			
Elintarvikkeiden pakkaaminen		8	1	1-3	0,33			
Vain ruoka-aputoimintaa	13					5	0	5
Elintarvikkeiden luovutus ruoka-avussa		8	0	0-3	0-0,33			
Elintarvikkeiden tarjoilu ruoka-avussa		7	0	0-3	0-0,33			
Elintarvikkeiden varastointi ruoka-avussa		1	0	0-3	0-0,33			
KAIKKI YHTEENSÄ	5788	6334				3062	498	3560

Elintarvikehuoneistojen toimipaikkojen ja toimintojen lukumäärät on otettu ympäristöterveydenhuollon keskitetystä valvontatietojärjestelmästä (Vati).

Toimipaikka voi sisältää useaa eri toimintaa (esim. myymälä, jossa varasto ja maahantuonti), jolloin toimintojen määrä taulukossa on suurempi kuin toimipaikkojen määrä. Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useampi toiminto.

MIKROBIOLOGINEN JA KEMIALLINEN NÄYTTEENOTTO SEKÄ PROJEKTIT 2024

1. TARJOLLA OLEVAN VEDEEN HYGIEENINEN LAATU TARJOILUPAIKOISSA

Pääkaupunkiseudun yhteinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
tammi-kesäkuu	tarjoilupaikat	vesinäytteet 50 kpl
Yhteenvedo laaditaan marraskuun 2024 loppuun mennessä.		50
<p><i>Näytteitä otetaan helsinkiläisistä lounasravintoloista tai muista tarjoilupaikoista kuten kouluista. Vesinäytteitä otetaan 1-2 kpl näytteenottokohde. Näytteeksi otetaan juomavettä tarjolla olevista vesiasioista (esim.hanalliset astiat) ja linjastossa olevista vesihanoista . Näytteistä tutkitaan heterofisten pesäkkeiden lukumäärä (22 °C), enterokokit , Escherichia coli ja koliformiset bakteerit. Analyysit ovat toimijoille maksuttomia.</i></p>		

2. KASTIKKEIDEN HYGIEENINEN LAATU 2024-2025

Pääkaupunkiseudun yhteinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Näytemäärä
Näytteenotto:		
heinä-joulukuu 2024, jatkuu vuonna 2025	ravintolat ja muut tarjoilupaikat	60
Raportointi : Yhteenvedo laaditaan 2025 loppuun mennessä		60
<p><i>Näytteitä otetaan ravintoloista, joissa valmistetaan erilaisia kylmiä ja kuumia kastikkeita. Näytteet otetaan kylmistä kastikkeista tai kastikepohjista. Näytteitä otetaan kerralla 1-2 kpl näytteenottokohdetta kohden. Näytteistä tehdään alustava aistinvarainen arviointi ja tutkitaan näytteen raaka-aineista riippuen aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, enterobakteerit, Escherichia coli, Clostridium perfringens, Bacillus cereus, hiivat ja homeet. Kastikkeista, joiden valmistukseen ei sisälly kuumennusta voidaan lisäksi tutkia Listeria monocytogenes ja salmonella. Analyysit ovat toimijalle maksullisia lukuun ottamatta Listeria- ja salmonellatutkimuksia.</i></p>		

3. HISTAMIINI KALASSA / RUOKAVIRASTON PROJEKTI

Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
tammi-joulukuu	Kaloja maahantuovat yritykset	4
		4
<p><i>Osallistutaan Ruokaviraston koordinoimaan histamiiniprojektiin. Näytteitä otetaan helsinkiläisiltä kalojen maahantuojilta. Näytteeksi otetaan kalaa, joka on altis histamiinin muodotumiselle. Histamiinia voi muodostua kalalajeissa, joiden histidiinipitoisuus on suuri (tonnikala, makrilli, anjovis ja sardiini). Histamiinia syntyy, kun bakteerit hajottavat histidiini-aminohappoa. Yksi näyte koostuu 9 osanäytteestä, Tutkimuskustannukset laskutetaan toimijoilta.</i></p>		

MANSIKAN MAANTIETEELLINEN ALKUPERÄ JA JÄLJITETTÄVYYS

Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
Toukokuu-elokuu	mansikan myyntipisteet	15
		15
<p><i>Toreilta, myymälöiden yhteydessä olevista ja muista vastaavista marjojen myyntipisteistä otetaan näytteeksi tuoreita kotimaisia mansikoita alkuperätutkimuksiin. Kustakin myyntipisteestä otetaan yksi mansikkanäyte. Näytteenoton yhteydessä tarkastetaan mansikkalaatikoiden pakkausmerkinnät, kylttimerkinnät ja jäljitettävyys. Näytteet tutkitaan Ruokavirastossa ja mahdolliset poikkeavat näytteet varmistetaan ulkomaisessa akkreditoidussa laboratorioissa. Näytteenotto ja analyysit ovat toimijoille maksuttomia.</i></p>		

SISÄMARKKINATUONNIN NÄYTTEENOTTO		
Projektin aikataulu	Näytteenottoapaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
Tammi-joulukuu	Sisämarkkinatuontia harjoittavat elintarvikelaitokset tai -huoneistot, 15-20 kohdetta	20
		20
<p><i>Näytteenotto kohdistetaan elintarvikehuoneistoihin, jotka maahantuovat eläimistä saatavia elintarvikkeita toisista EU-maista. Näytteenottokohteesta otetaan yksi tai kaksi näytettä lihan tuontimäärästä riippuen. Yksi näyte koostuu 2-5 osanäytteestä. Näytteeksi otetaan salmonella-eritystakuiden alaista raakaa lihaa. Näytteistä tutkitaan salmonella-bakteerien esiintyvyys. Analyysit ovat toimijoille maksuttomia.</i></p>		

MUU NÄYTTEENOTTO		
Näytteenottoaikataulu	Näytteenottoapaikat	Näytemäärä
Tammi-joulukuu	Leipomot, eineskeittiöt, tuotanto- laitokset ja lihamyymälät	20
	Myyvälät, ravintolat, ulkomyynti ja tapahtumat	30
	Laitokset	220
		270
<p><i>Omaavalvonnassa valvontanäytteitä otetaan riskiperusteisesti tuotteista, joiden ominaisuuksiin toimijat voivat itse vaikuttaa. Aikaisemmat näytetulokset, kohteen asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt ym. valvontahistoria ja omaavalvonnassa toimivuus otetaan huomioon näytteenoton suunnittelussa. Myymälöiden valvontanäytteet kohdistetaan helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviin myymälöihin ja palvelumyymälöihin sekä myymälöihin, jotka itse pakkaavat elintarvikkeita. Tähän sisältyvät myös ulkomyyntin ja tapahtumien vesi- ja elintarvikenäytteet. Näytteistä tehtävät tutkimukset ovat pääsääntöisesti toimijoille maksullisia. Eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevien laitosten ja muiden tuotantolaitosten kohdekohtainen tuotantomäärän ja toiminnan riskiperusteisuuden huomioiva näytteenottosuunnitelma laaditaan erikseen vuosittain.</i></p>		

Helsingin terveydensuojelun valvontasuunnitelma 2020–2024

Päivitys vuodelle 2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valvonnan suunnitteluvuorokaus 3	3
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	4
3 Valvonnan kohdentaminen	4
3.1 Valvonnan painopistealueet	5
3.2 Suunnitelmallisen valvonnan riskiluokat ja teemat	9
4 Tarkastusten määrittely ja sisältö	11
4.1 Tarkastuksen määrittely	11
4.2 Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika	11
5 Neuvonta ja yhteydenottojen käsittely	12
6 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	12
7 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	14
8 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	14

LIITE 1. Terveystieteiden ja tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020–2024

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on päivitys terveydensuojelulain (763/1994) perusteella tehtyyn Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden terveydensuojelun valvontasuunnitelmaan vuosille 2020–2024. Suunnitelmaa voidaan tarvittaessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma käsittää terveydensuojelun suunnitelman mukaisen valvonnan sekä muun ympäristöpalveluiden suorittaman terveydensuojelun valvonnan. Suunnitelmassa on huomioitu toteutuneet muutokset lainsäädännössä ja terveydensuojelun toimintaympäristössä.

Terveydensuojelulain muutos valvonnan perusmaksullisuudesta ja ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvien toimipaikkojen tarkentamisesta vaikuttaa toiminnan suuntaamiseen ja neuvonnan kehittämistarpeisiin. Osana asiakaslähtöisen valvonnan ja neuvonnan edistämistä kerätään ja analysoidaan asiakastytyväisyytuloksia. Muutokset edellyttävät myös resurssitarkastelua.

Terveydensuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja. Valvonnan kohteina ovat mm. erikseen määritellyt ilmoituksenvaraiset toiminnot, talous- ja uimavesi sekä asumisterveys- ja sisäilma-asiat. Helsingin tehtävänä on myös tarvittaessa myöntää satamissaan aluksille todistuksia kansainvälisen terveystarkastuksen mukaisesti.

1.1 Valvonnan suunnittelulvelvoite

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma. Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on suunnitelmassa huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta sekä siihen varattavat työaika- ja henkilöresurssit. Tavoitteena on ohjata ja yhtenäistää kuntien terveydensuojelun valvontaa ja edistää valvonnan suunnitelmallisuutta ja laatua.

Ympäristöpalvelut on huomioinut tässä valvontasuunnitelman päivityksessä ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020–2024 sisältämän valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2020–2024, ja tämän päivityksen vuosille 2023–2024.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Terveydensuojeluviranomaisena toimii Helsingissä kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Terveydensuojelun valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö lukuun ottamatta talousveden valvontaa, josta vastaa elintarviketurvallisuusyksikkö.

Terveydensuojelun valvonta kohdistuu talousvettä toimittavan laitoksen, uimahallien, uimarantojen, asuntojen, päivä-, lasten- ja vanhainkotien sekä koulujen ja oppilaitosten, majoitushuoneistojen, kauneushoitoloiden, tatuointi- ja solariumhuoneistojen, kuntosalien ja saunojen sekä muiden julkisten tilojen valvontaan. Edellä mainittuihin toimintoihin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia kohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuvassa aikataulussa. Terveydensuojeluvälvönnän suunnitelmalliset tarkastukset tehdään valtakunnallisesti käytössä olevalla Vati-lomakkeella.

Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu myös velvoite huolehtia Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä. Tämän mukaisesti ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö tarkastaa ja antaa todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta Helsingin satamissa (Valviran päätös Dnro 6678/06.10.01/2016).

Kunnan terveydensuojeluviranomainen antaa toimivaltaisena viranomaisena ruumiiden maasta kuljettamisesta tehdyn sopimuksen (Sopimus ruumiiden kuljettamisesta, valtiosopimus 13/1989) mukaisia ruumiinkuljetuslupia. Ruumiinkuljetusluvat annetaan valtiosopimuksen 13/1989 artiklan 5 ehdoin. Tässä sopimuksessa ruumiiden kuljettamisella tarkoitetaan ihmisen jäännösten kansainvälistä kuljettamista lähtövaltiosta määrävaltioon. Tätä sopimusta ei sovelleta tuhkan kansainvälisen kuljettamisen osalta.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2024 terveydensuojelun valvontaan 25,2 henkilötyövuotta (htv). Muu kuin suunnitelmallinen valvonta käsittää asuntojen terveysthaintojen selvittämisen, terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja yhteydenottojen hoitamisen.

Kaikkeen terveydensuojelun valvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2024 ovat seuraavat:

Ympäristöterveysyksikön päällikkö	0,9 htv
Elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
Tiimipäälliköt	1,8 htv
Tarkastava henkilöstö	21,4 htv
Avustava henkilöstö (asumisterveysneuvoja)	1,0 htv
Yhteensä	25,2 htv

3 Valvonnan kohdentaminen

Vuosille 2020–2024 laaditun valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman mukaisesti kunnan on terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennettava resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioitava lainsäädännön tuomat muutokset. Valvonnan resursseissa kiinnitetään riskinarviointiin perusteella erityisesti huomiota kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia.

Riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi Valvira on antanut ohjeet valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Riskinarvioinnin perusteella terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan toiminnot jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvottavan toimintatyyppien tarkastustiheys. Tarkastuksen perusteella toiminnalle tehdään myös toimintakohtainen riskinarvio, jonka pohjalta toiminnan tarkastustiheys määrittyy jatkossa. Toimintakohtaisessa riskinarviossa huomioidaan Valviran asettamat raamit ja menettelyn kehittäminen jatkuu ohjelmakaudella.

Valtakunnallisen VATI-järjestelmän rakenteen vuoksi toimipaikkojen kokonaismäärän sijasta käytetään valvottavien toimintojen lukumäärää. Samassa toimipaikassa voi olla useita toimintoja, kuten koulu, liikuntatila ja uimahalli ja näiden valtakunnalliset tarkastustiheydet voivat vaihdella kerran vuodessa tarkastettavasta joka viides vuosi tarkastettavaan. Toimintakohtaisen riskinarvion seurauksena tarkastustiheys voi harventua pisimmillään Valviran asettamaan vähimmäistarkastustiheyteen: tarkastus joka viides vuosi. Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useita toimintoja.

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvia toimintoja on VATI-valvontatietojärjestelmän mukaan 2576 (tilanne 19.10.2023). Valvontasuunnitelman liitteenä olevassa taulukossa (Liite 1) on yksityiskohtaisemmin esitetty valvottavien toimintojen kokonaismäärä, suositeltu tarkastustiheys, suositeltujen tarkastusten kokonaismäärä ohjelmakaudella ja suunniteltu tarkastusten määrä ohjelmakauden eri vuosina. Taulukossa on esitetty myös suunnitellut näytemäärät, eri toimintojen tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika sekä tarkastuksen sisältö ja lakiperusteet. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin sisältyvät myös havaittujen epäkohtien takia tehtävät uusintatarkastukset. Suunnitelmallinen tarkastus voidaan tehdä asiakirjatarkastuksena, mikäli valvontakohte on kotirauhan piirissä tai tarkastus on uusintatarkastus ja tehtyjen korjaavien toimenpiteiden riittävyys on varmennettavissa saatujen dokumenttien pohjalta.

Edellä mainittuun määrään eivät kuulu muut suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset, kuten valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

3.1 Valvonnan painopistealueet

Terveydensuojelun painopistealueet esitetään ympäristöterveysyksikön tulossuunnitelmassa, joka laaditaan osana ympäristöpalveluiden tulossuunnitelmaa. Terveydensuojelun painopistealueet suunnitelmakaudella 2020–2024 ovat seuraavat:

1. Talousveden valvonta

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksen (1352/2015) edellyttämästä talousveden valvonnasta Helsingissä. Talousvettä toimittavat Helsingin seudun kuntayhtymän (HSY) vesihuolto ja Keski-Uudenmaan Vesi. HSY:n vesihuolto tuottaa Helsinkiin lähes kaiken talousveden. Sipoon Vesi toimittaa talousvettä Östersundomin alueelle. Sipoon Vesi ostaa tukkuveden Keski-Uudenmaan Vedeltä.

Vuosittain laaditaan talousveden valvontatutkimusnäytteiden näytteenottosuunnitelmat. Talousvesiasetuksen (1352/2015) mukaan analyysijä tehdään raakavedestä, lähtevästä vedestä ja verkostosta. Näytteenottoaikat on määritelty valvontatutkimusohjelmassa. Valvontatutkimusohjelma on laadittu

vuosille 2020–2024. Jaksottaisen seurannan kerran viidessä vuodessa mitattavat parametrit on määritetty viimeksi vuonna 2019. Seuraavat määrietykset tehdään vuonna 2024: antimoni, bentseeni, boori, syanidit, seleeni, 1,2-dikloorietaani, tetrakloorieteeni, trikloorieteeni, uraani, polysykliset aromaattiset hiilivedyt (PAH), kloorifenolit ja bentso(a)pyreeni. Tulokset raportoidaan vuosittain Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Terveydensuojeluviranomainen valvoo talousvettä toimittavia laitoksia kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisesti. Tarkastusten tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Valvonnan perustana toimii laadittu riskinarviointi ja sen ajantasaisuus arvioidaan suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelualueen tarkastuksella tarkastetaan mm. seuraavia asioita:

- toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista
- laitoksen suorittaman omavalvonnan riittävyys ja toimintaympäristön valvonnan tehokkuus
- WSP (Water Safety Plan) periaatteen mukaisesti toteutetut riskiraportit sekä toimenpide- että seurantaohjelmat
- varautumissuunnitelmat häiriötilanteisiin
- valvontatutkimusohjelman toteutuminen
- tilojen siisteys ja kunto
- saneeraaminen
- vesitornien kunnossapito
- aikaisemmilla tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaaminen.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset ilmoitukset pyydetään toiminnanharjoittajilta, jotka järjestävät talousveden jakelun suuriin yleisötilaisuuksiin. Valvonnan ja ilmoitusvelvollisuuden tarve arvioidaan riskinarvioinnin perusteella. Valvontaa tehdään tarkastuksin ja näytteenotoin.

Uuden juomavesidirektiivin toimeenpanemiseksi annetut kansalliset laki- ja asetusmuutokset tulivat voimaan vuoden 2023 alusta. Muutos toi ympäristöterveysyksikölle uusia valvontatehtäviä ensisijaisiksi tiloiksi luokiteltujen rakennusten vesilaitteistojen riskinarviointiin ja -hallintaan liittyen. Ensisijaisia tiloja ovat majoitustoimintaan tarkoitettut tilat (lukuun ottamatta majoituskasarmeja sekä majoittumiseen tarjottuja kalustettuja huoneistoja ja loma-asuntoja), yleisölle avoimet kylpylät, uimahallit, maauimalat ja saunat, tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon antavat sosiaalihuollon yksiköt, sairaalat ja vuodeosastolliset terveyskeskukset sekä muut kunnan päätöksen mukaiset tilat, joista voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa rakennuksen vesilaitteiston välityksellä. Asetuksessa olevien siirtymäsäännösten nojalla ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinarvioinnit tulee olla tehtynä viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä.

Ensisijaisina tiloina käytettävien rakennusten omistajien tulee tehdä vesilaitteistoistaan riskinarviointi, jossa tulee huomioida erityisesti riski legionellabakteerin esiintyvyydelle. Ympäristöterveysyksikkö ohjeistaa ensisijaisten tilojen riskinarvion tekemiseen ja siihen liittyviin toimenpiteisiin, kuten riskipisteiden tunnistamiseen, poikkeamien hallintaan sekä tarvittaessa omavalvontanäytteenottoon.

Neuvonta aloitetaan isoimman riskin kiinteistöistä, kuten sairaaloista ja vanhus-ten hoivalaitoksista. Mahdollisissa legionellälöydöksissä terveydensuojeluviran-omainen ohjeistaa toimijaa oikeisiin toimintamalleihin tilanteen ratkaisemiseksi.

2. Uima-allasveden valvonta

Uimahalleissa sekä muissa yleisissä uima-allastiloissa huolehditaan STM:n ase- tuksen (315/2002) edellyttämästä allasveden valvonnasta. Valvontakohteisiin tehdään valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ja allasveden laatua valvo- taan valvontanäytteiden avulla. Valvontanäytteiden tuloksia seurataan päivittäin ja poikkeamista pyydetään selvitystä valvontakohteesta. Valvonnassa varmistu- taan siitä, että veden laadun poikkeamat hoidetaan asianmukaisesti ja niistä tehdään tarvittava seuranta, kuten uusintanäytteet. Lisäksi huolehditaan, että kohteilla on ajantasaiset valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat.

3. Uimarantaveden valvonta

Yleisten uimarantojen vedenlaatua valvotaan STM:n asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Ennen uimakauden alkua laaditaan uimarantaluettelo ja uimarannoille laaditaan seurantakalenteri (näytteenottosuunnitelma), jonka mu- kaisesti valvontatutkimusnäytteet otetaan. Kaikki suuret yleiset uimarannat tar- kastetaan uimakauden aikana. Pienet yleiset uimarannat tarkastetaan riskinarvi- oinnin mukaisesti.

Suurten yleisten uimarantojen uimavesiluokitukset päivitetään uimakauden pää- tyttyä valvontatutkimustulosten perusteella ja uimavesiprofiilit päivitetään tarvit- taessa. Uimarantojen veden laatutiedot ja suurten yleisten uimarantojen uimave- siluokitukset raportoidaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon uimakauden pää- tyttyä.

Rannoilta, joiden uimaveden laatuluokka on tyydyttävä tai huono, otetaan suun- nitelmallisia näytteitä tihennetysti uimakauden aikana. Uimaveden laatuluokituk- seen liittyviä selvityksiä jatketaan tyydyttävän tai huonon laatuluokituksen saa- neiden rantojen osalta.

Uimarantaveden valvontatutkimustuloksista ja erityistilanteista tiedotetaan ylei- söä. Tiedottamisessa painotetaan uimarantojen opastauluja sekä internetin ja sosiaalisen median väyliä. Toiminnassa varaudutaan vastaamaan huonoihin laatuluokituksiin ja mahdollisiin uinnin välttämissuosituksiin liittyviin median ja kuntalaisten yhteydenottoihin.

Yleiset talviuintipaikat ovat suunnitelmallisen valvonnan piirissä. Yleiseksi talvi- uintipaikaksi katsotaan kunnan tai yksityisen tahon ylläpitämä talviuintipaikka, jonne yleisöllä on pääsy joko ilmaiseksi tai maksua vastaan. Valvontakohteisiin tehdään valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ja uimaveden laatua seu- rataan omavalvontanäytteiden avulla.

4. Muiden ilmoitusvelvollisten kohteiden terveydellisten olojen valvonta

Valvontaa kohdennetaan lasten ja nuorten käyttämiin toimintoihin kuten päiväko- teihin, kouluihin, oppilaitoksiin sekä muihin lasten ja nuorten kokoontumiseen

liittyvän toiminnan järjestämispaikkoihin. Valvontaa kohdennetaan myös jatkuvaa hoitoa antaviin sosiaalihuollon toimintayksiköihin kuten vanhusten hoivalaitoksiin. Toiminnan hygieenisten olosuhteiden, sisäilman laadun ja ilmanvaihdon riittävyyden, kiinteistön vesijärjestelmien laadun sekä lämpöolojen arvioiminen ovat keskeisiä aiheita näiden painopistealueiden tarkastuksilla. Erityistä hygieeniasiaa edellyttävien toimintojen osalta valvontaa kohdennetaan esimerkiksi kaudenhoitoon ja tatuointiliikkeisiin, joissa harjoitetaan ihoa rikkovaa toimintaa. Toiminnanharjoittajia ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa ja kehittämisessä.

5. Asuntoja koskevat toimenpidepyynnöt

Asukkaita, kiinteistöjen omistajia ja muita toimijoita neuvotaan asuntoja koskevissa terveyshaitta-asioissa sekä ohjataan poistamaan ja ennaltaehkäisemään terveyshaittoja. Asumisterveystiimin kaikki 10 ympäristötarkastajaa ja asumisterveysneuvoja osallistuvat neuvontaan. Neuvontaan ja asunnontarkastuspyyntöjen käsittelyyn on resursoitu 7 henkilötyövuotta.

Yhteydenottoja tulee vuosittain noin 2000 puhelinneuvonnan, yhteissähköpostin ja kaupungin palautejärjestelmän kautta. Asukkaiden yhteydenottojen aiheet ovat moninaisia, mutta suurimmassa osassa aiheena on sisäilman laatu. Meluhaittojen osuus yhteydenotoista on noin 30 % ja niiden osuus on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Kattava neuvonta ja ohjaus ratkaisee suurimman osan yhteydenotoista ja muodostaa nykyisin merkittävän osan tarkastajien työstä. Jos asia ei ratkea neuvonnalla, asukasta pyydetään täyttämään asunnontarkastuspyyntölomake asian käsittelyä varten.

Neuvonnan yhteydenotoista noin 10 % johtaa asunnontarkastukseen. Asunnontarkastuksilla selvitetään esiintyykö asunnoissa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä tai olosuhteita. Haitasta vastuussa olevaa tahoa kehoitetaan ja tarvittaessa määrätään poistamaan tai vähentämään terveyshaittoja. Valituskelpoisia ratkaisuja pyydetään nykyisin aiempaa enemmän myös tapauksissa, joissa terveyshaittaa ei todeta.

6. Ilmoitusten käsittely

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelystä laaditaan toiminnanharjoittajalle todistus. Samalla toiminnalle tehdään riskinarvio ilmoituksessa saatujen tietojen perusteella. Toiminta tarkastetaan suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksena riskiluokituksen mukaisessa aikataulussa.

Suunnitelmakaudella huomioidaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ja valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman teemat: yhtenäinen valvonta ja yhteistyö sekä omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Yhtenäisen valvonnan teemaa edistetään käymällä vuoropuhelua valvonnan toimintatavoista valvontayksiköiden kanssa (esim. kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettävät tapaamiset). Toiminnanharjoittajia ohjataan toteuttamaan omavalvontaa antamalla neuvontaa tarkastuskäynneillä ja muissa sopivissa yhteyksissä kuten järjestämällä infotilaisuuksia sidosryhmille.

Ohjelmakaudella kehitetään yhteistyötä kunnan eri toimintojen, kuten ympäristönsuojelun, rakennusvalvonnan ja kaavoituksen kanssa. Elinympäristöterveyttä edistetään osallistumalla aktiivisesti yhteistyöhön maankäytön ja rakentamisen terveyshaittojen arvioinnissa. Hellejaksojen pidentyessä varaudutaan ohjeistamaan ja tiedottamaan kaupunkilaisia toimenpiteistä, joilla terveyshaittaa voi pyrkiä vähentämään.

3.2 Suunnitelmallisen valvonnan riskiluokat ja teemat

Ohjelmakaudella 2020–2024 suunnitelmallista valvontaa kohdistetaan korkean (Valviran riskiluokka 3) ja keskisuuren (Valviran riskiluokka 2) riskin kohteisiin.

Korkea riskiluokka:

- talousvettä toimittava suuri vesilaitos, HSY:n vesihuolto
- yleiset uimahallit, maauimalat sekä muut yleiset allastilat

Keskisuuri riskiluokka:

- suuret yleiset uimarannat
- pienet yleiset uimarannat
- talviuintipaikat
- koulut ja oppilaitokset
- päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit
- jatkuvaa hoitoa antavat sosiaalihuollon toimintayksiköt
- sellaiset kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot, joissa tehdään ihoa rikkovia toimenpiteitä

Suunnitelmallisen valvonnan teemat ja toimenpiteet on esitetty seuraavassa taulukossa.

TOIMINTA	SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN TEEMAT 2020–2024	TOIMENPITEET JA AIKATAULU
Talousvesi	Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan tukeminen. Riskinarviointia ja hallintaa kehitetään yhteistyössä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa. Valvontatutkimusohjelman päivittäminen.	Riskinarviointia, hallintaa ja omavalvonnan toteutumista arvioidaan tarkastusten yhteydessä huomioiden muuttuneet säännökset. Vuonna 2024 valmistellaan uusi valvontatutkimusohjelma, jossa huomioidaan tulleet lakimuutokset.
	Valvontayksikön oman vesihuollon häiriötilannesuunnitelman päivittäminen ja valmiusharjoituksiin osallistuminen.	Eriytilanteisiin varautumista kehitetään yhteistyössä muiden viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin häiriötilanneharjoituksiin yhdessä HSY:n sekä Espoon ja Vantaan terveys- ja suojeluviranomaisen kanssa.
	Ensisijaisten tilojen ohjeistus	Ensisijaisten tilojen ohjeistus aloitetaan korkeamman riskin tiloista, kuten sairaaloiden ja vanhusten hoivalaitosten osalta.
Terveystieteiden olojen valvonta	Energiansäästötoimenpiteiden vaikutusten seuranta	Suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä huomioidaan lämpötilojen, ilmanvaihdon ja talousveden lämpötilan lainsäädännön mukaisuus.
	Radonvalvonta	Suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä huomioidaan sisäilman radonpitoisuuden lainsäädännön mukaisuus ja annetaan tarvittaessa ohjausta radonpitoisuuden mittaamiseksi. Koko ohjelmakausi.
Sidosryhmät	Valvonnan yhtenäistäminen ja yhteistyö muiden valvontayksiköiden kanssa	Osallistutaan Etelä-Suomen valvontayksiköiden valvonnan yhtenäistämiseen tähtääviin tapaamisiin. Osallistutaan kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettäviin tapaamisiin.
	Terveystieteiden huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (lausuntojen antaminen esim. kaava, ympäristölupa, YVA-hankkeet jne.)	Ympäristöterveysyksikkö antaa pyydettyinä lausuntoja eri sidosryhmien hankkeisiin terveys- ja suojelun edistämiseksi sekä edistää elinympäristön terveellisyyttä kommentoimalla suunnitteilla olevia kaavamuutoksia. Ympäristöterveysyksikön edustaja on mukana kaupungin eri toimialojen sisäilmatyöryhmissä. Koko ohjelmakausi.

4 Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko jostakin tekijästä tai olosuhteesta terveyshaittaa. Terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi annetaan tarvittavia ohjeita, kehotuksia ja määräyksiä.

Ympäristöpalvelut valvoo terveydensuojelulain tarkoittamia toimintoja suunnitelmallisesti tekemällä tarkastuksia sekä ottamalla näytteitä. Nämä säännöllisen valvonnan toimenpiteet ovat maksullisia. Terveydensuojeluvalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset tehdään valtakunnallisesti käytössä olevalla Vati-lomakkeella, jossa toimintaa arvioidaan rivikohtaisesti asteikolla A (vaatimusten mukainen, ei toimenpiteitä), B (vähäisiä puutteita, ohjaus ja neuvonta), C (vaatimusten vastainen, kehoitus), D (vaatimusten vastainen, hallintopakko). C- ja D-arviosta seuraa uusintatarkastus, jossa havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan.

Pieni osa suunnitelmallisista tarkastuksista tehdään kokonaan asiakirjatarkastuksina siten, että tarkastukseen ei sisälly tarkastuskäyntiä kohteessa. Etätarkastuksiin liittyviä menettelyitä kehitetään erityisesti tarkastuksella havaittujen epäkohtien korjaamisen todentamiseen.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöpalvelut tekee muuta terveydensuojelulain tarkoittamaa valvontaa mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi. Tähän kuuluvat mm. asumisterveyteen liittyvät tarkastukset sekä asiakkaiden valitukset ja niihin liittyvät selvitykset. Terveyshaittaepäilyn tai valituksen perusteella tehtyjen tarkastusten lisäksi kohteeseen voidaan tehdä myös ennakkotarkastus, kun suunnitelmaan uutta toimintaa. Edellä mainitut tarkastukset ovat maksuttomia.

4.2 Tarkastuksen sisältö ja käytetty aika

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen toiminnan asiakirjoihin: toiminnasta tehty päätös, terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus, aiemmin laaditut tarkastuskertomukset ym.), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintaan tai asiakirjoihin. Tarkastus voi sisältää osin tai kokonaan etänä suoritettavia osuuksia, kuten haastattelun ja asiakirjatarkastuksen. Kotirauhan piiriin kuuluvien toimintojen ja freelancer-toiminnanharjoittajien toimintojen tarkastukset suoritetaan etänä asiakirjatarkastuksena (omavalvontasuunnitelma) ja haastatteluna.

Tarkastuksella selvitetään, harjoitetaanko tarkastettavassa kohteessa elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa siten, ettei siitä synny terveyshaittoja. Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa. Suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohdetyyppien tarkastuksilla toiminnanharjoittajaa ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan, vaikka asiat kohteessa olisivatkin kunnossa. Poikkeuksena on ennakkotarkastus, jolla tarkastuskertomuksen korvaa lausunto.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. tilojen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin (tarkastuksen sopiminen, valmistelu, tarkastus, tarkastuskertomuksen laatiminen, mahdollisesti näytteenotto) kuluu aikaa kolmesta tunnista useisiin tunteihin. Liitteessä 1 on arvioitu tarkastuksiin kuluva aika toimintatyypeittäin.

Ympäristöpalveluiden valvonnassa olevat terveydensuojelulain mukaiset kohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet kuten kaikki tarkastukset, näytteenotot, yhteydenotot jne. kirjataan VATI-tietojärjestelmään.

5 Neuvonta ja yhteydenottojen käsittely

Terveydensuojeluvalvontaan liittyvää neuvontaa annetaan erityisesti asumisterveysneuvontapuhelimen ja yhteisten sähköpostien kautta. Yhteisiä sähköposteja on perustettu terveydensuojelulle, asumisterveydelle, uimavesille, laivojen saniteettitodistuksille ja ruumiinkuljetusluville sekä rottahavainnoista ilmoittamiseen. Lisäksi kuntalaisten käytössä on sähköinen palautejärjestelmä. Palveluiden yhteystiedot ovat saatavilla Helsingin kaupungin hel.fi-internetsivustolla aihealueittain. Neuvontakanavien kautta vireille tulevat yhteydenotot ohjautuvat pääasiassa suoraan aihealueen tarkastajille hoidettaviksi ja asunnontarkastuspyyntöjen osalta jonoon odotamaan käsittelyvuoroaan.

Asiakastyytyväisyyttä seurataan säännöllisesti lähetettävien asiakastyytyväisyyskyselyiden avulla. Kysely uudistetaan vuodelle 2024 järjestelmävaihdoksen takia. Kyselyiden avulla saatua palautetta käsitellään suunnitelmallisesti ja huomioidaan toimintaa kehitettäessä.

6 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

MetropoliLab Oy ottaa ja tutkii talousveden säännöllisen valvonnan näytteet ja tarvittaessa hoitaa näytteenottoa ja tutkimuksia häiriötilanteissa. Valvontatutkimusohjelmassa vuosille 2020–2024 käsitellään koko HSY:n vesihuollon alue yhtenä kokonaisuutena (Helsinki, Espoo ja Vantaa). Sen mukaan tullaan Helsingissä ottamaan vuosittain 345 jatkuvan valvonnan näytettä ja 11 jaksottaisen seurannan näytettä. Laskutetun veden määrä tarkastetaan vuoden lopussa ja tarvittaessa alkavan vuoden näytemäärää lisätään. Lisäksi Sipoon Veden toimittamasta talousvedestä otetaan valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteet Helsingin Östersundomin alueelta.

Ympäristöpalvelut valvoo yleisten uimarantojen veden laatua sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Uimaveden hygieenistä laatua seurataan määrittämällä vesinäytteistä ulosteperäisiä bakteereita (suolistoperäiset enterokokit ja *Escherichia coli*). Näytteiden määrä vaihtelee uimavesiluokan mukaan, vähintään kesän aikana otetaan neljä näytettä kultakin rannalta. Tällä hetkellä

rantojen ylläpitäjät tutkituttavat näytteenottosuunnitelman mukaiset näytteet MetroliLab Oy:ssä. Myös uimarantojen näytteenotto tapahtuu MetroliLab Oy:n toimesta.

Ympäristöpalvelut valvoo säännöllisesti yleisten uimahallien ja maauimaloiden sekä muiden yleisten laitosten altaiden veden laatua terveydensuojelulain (763/1994) mukaan. Lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on antanut asetuksella (315/2002) tarkempia säännöksiä uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Uima-allastiloissa on laadittu säännöllistä valvontaa varten laitoskohtainen valvontatutkimusohjelma, jossa laitoksen ominaispiirteet on otettu huomioon.

Valvontatutkimusohjelman liitteeksi ympäristöpalvelut laatii kohdekohtaisen näytteenottosuunnitelman. Valvontakohteeseen tehdään sopimuksen Ruokaviraston allasvesinäytteiden tutkimiseen hyväksymän laboratorion kanssa näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytemäärää laskettaessa huomioidaan laitoksen kävijämäärä, herkätkä kävijäryhmät, veden laatu ja muut riskitekijät. Valvontänäytteitä suunnitellaan otettavan allasvedestä vuonna 2024 yhteensä noin 1400–1500. Tällä hetkellä kaikki laitokset tutkituttavat näytteenottosuunnitelman mukaiset allasvesinäytteet MetroliLab Oy:ssä. Myös allasvesien näytteenotto tapahtuu pääosin MetroliLab Oy:n toimesta.

Koulujen, päiväkotien ja muiden vastaavien oleskelutilojen tarkastusten yhteydessä havaitut kiinteistön rakenteisiin liittyvät tarvittavat jatkotutkimukset ohjataan kiinteistön omistajalle. Kiinteistön omistajaa ohjataan teettämään tarvittavat jatkotutkimukset ja näytteenotot sertifioidulla ulkopuolisella asiantuntijalla. Ympäristöpalveluiden tarkastajat ja asumisterveysneuvoja voivat ottaa tarkastuksilla sisäilma-, materiaali- ja pintänäytteitä tarpeen mukaan esimerkiksi terveyshaitan selvittämistä tai projekteja varten. Näytteitä voidaan ottaa sekä kemiallista että mikrobiologista tutkimusta varten.

Sosiaalihuollon kohteisiin tehtävien tarkastusten yhteydessä on seurattu projektiluontoisesti tilojen lämpötiloja vuonna 2023 ja sitä jatketaan vuonna 2024. Projektin tarkoituksena on saada tietoa sekä energiakriisin että kesäaikaisten hellejaksojen mahdollisista vaikutuksista tilojen sisälämpötiloihin.

Vuonna 2024 aloitetaan yleisten saunojen valvontaprojekti yhteistyössä Tampereen ympäristöterveydenhuollon kanssa.

Vuosille 2024–2025 on suunniteltu Kaupunkivesien ympäristöhaitat kuriin -hanketta, jonka toteutuminen riippuu hankkeelle haetun rahoituksen järjestymisestä. Hankkeen tavoitteena on parantaa kaupunkipurojen ja merialueiden sekä pääkaupunkiseudun vararaakavesilähteenä toimivan Vantaanjoen veden hygieenisestä laatua. Ympäristöterveysyksikön lisäksi Helsingin kaupungilta hankkeeseen osallistuvat ympäristöseuranta- ja -valvontayksikkö sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnitteluyksikkö. Lisäksi hankkeen partnereina ovat Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesien suojeleuyhdistys ry (pääpartneri), Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY ja Helsingin yliopisto. Hankesuunnitelmalla osallistuttiin Ympäristöministeriön vesiensuojelun tehostamisohjelman teeman: kaupunkivesien hallinta ja haitallisten aineiden vähentäminen – kokonaisvaltaiset kaupunkivesien hallintasuunnitelmat -rahoitushakuun, jossa valtionapuviranomaisena toimii Etelä-Savon ELY-keskus.

7 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

Häiriötilanteisiin varautumista ja viestintää kehitetään yhteistyössä asianomaisten viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin häiriötilanneharjoituksiin yhteisen valmiussuunnitelman mukaisesti.

8 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan suhteessa tehtyyn valvontasuunnitelmaan, valtakunnalliseen ohjelmaan ja asetettuihin painopistealueisiin. Lisäksi arvioidaan valvonnan kattavuutta ja vaikuttavuutta. Arviointituloksia yhdessä laadunseurannan ja asiakkuuksien hallinnan tuloksien kanssa hyödynnetään tulevan toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tehty arviointi raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle maaliskuun loppuun mennessä ja toimitetaan sen jälkeen Etelä-Suomen aluehallintovirastolle määräaikaan mennessä.

Terveydensuojelun sekä tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020-2024

Toimintaluokka /-tyyppi	Valvottavien toimintojen lukumäärä (VATI:sta)	Valkokunnallinen valvontaohjelma 2020 - 2024		Suunnitellut tarkastukset / vuosi					Suunnitellut tarkastukset yhteensä 2020 - 2024	Kohteiden riskinarvioinnissa huomioitua	Keskimääräinen tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö ja lakiperuste	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä / vuosi					Näytteenotossa huomioitavaa
		Suosittelutarkastustiheys / vuosi	Suosittelutarkastusmäärä	*perustuu aikaisempien vuosien valvottavien toimintojen lukumäärään	2020*	2021*	2022*	2023*						2024	2020	2021	2022	2023	
EU-raportoitava vedenjakelualue, yli 1000 m ³ tai min. 5000 henkilöille	1	1,00	1	2	2	2	2	2	10	Kaksi vedenpuhdistuslaitosta, suuri vedenjakelumäärä		Tsl: valvontatutkimusohjelma, häiriötilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, käytönvalvonta, vedenkäsittelylaitokset Vanhakaupunki ja Pitkäsoski, vedenkäsittely, ylä- ja alavesisäiliöt		359	359	359	356	356	Erillinen näytteenotossuunnitelma
Talousveden toimittaminen, muu vedenjakelualue, 10 - 999 m ³ tai 50 - 5000		1,00	0						0										
Pieni vedenjakelualue, alle 10 m ³ tai alle 50 henkilöille		0,50	0						0										
Tukkulaitos, talousvettä toimittava		1,00	0						0										
Suuret, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet		0,50	0						0										
Pienet, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet	1	0,30	0	0	0	1	0	0	1	Vain muutama ympärivuotinen vedenkäyttäjät		Tsl: valvontatutkimusohjelma, erityistilannesuunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus		0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma
Valvottavat kaivot (elintarvikehuoneisto tai ulkinen/kaupallinen toiminta)	8	0,5/0,3	0	0	2	1	2	1	6	Valmistetaan juomavettä merivedestä, vedenjakelu tapahtumissa				0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimata, vesipuisto tai muu	56	1,00	280	57	58	59	56	56	292		8	Tsl: vedenlaatu, vedenkäsittelylaitteet, käyttötarkkailu, tilojen hygienia, valvontatutkimusohjelma, tiedottaminen. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.		1100-1300	1200-1400	1200-1400	1400-1500	1400-1500	Erillinen näytteenotossuunnitelma
Yleiset uimarannat, EU	12	1,00	60	12	12	12	12	12	60		4	Tsl: Rannan tarkastus: kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltoykylät, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		60	60	69	70-90	70-90	Erillinen näytteenotossuunnitelma
Pienet yleiset uimarannat	13	0,50	33	13	13	13	8	8	55		3	Tsl: Rannan tarkastus: kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltoykylät, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		52	52	52	52	52	Erillinen näytteenotossuunnitelma
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset. Päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit, leikkitoiminta	1065	0,30	1598	322	448	365	319	320	1774		9	Tsl: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiiliidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.							
Sosiaalihuollon palvelut: Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt, Vanhainkodit ja vastaavat, Muut sosiaalialan yksiköt	192	0,30	288	51	131	63	63	58	366		6	Tsl: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiiliidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Tsl ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.							
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset ja itäpäiväkerhot	59	0,25	89	10	16	14	32	15	87		4	Tsl: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiiliidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.							
Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	524	0,25	655	147	229	148	111	131	766		3	Tsl: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. työvälineiden hygienia, siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Ei tarkasteta kotirauhan piirissä olevia kohteita.						
Yleiset saunat	26	0,50	65	28	31	29	13	20	121		4	Tsl: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiiliidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.							
Majoitustoiminta - hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, kasarmit jne., Solarium, Liikuntatilat	619	0,20	619	162	198	162	159	124	805		6	Tsl: Tarkastetaan VATI-lomakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötila, kosteus, hiiliidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.							
Tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäis- ja tukkumyynti, Tupl	634	0,50	1585	388	387	347	346	317	1785		2	Myynnin järjestelyt, markkinointi, omavalvonta sekä laiton kauppa.							
* Nikotiinikorvaus- hoitovalmisteiden vähittäismyynti, Lääkel	361	0,00		130	130	180	180	175	795		1	Myynnin järjestelyt ja omavalvonta							
Yleiset uimarannat, EU	12	1	60	0	0	12	12	12	36		2	Tupl: Tupakointikielto merkit, mahdollisen tupakointipaikan sijainti							
Ulkomailla järjestettävät yleiset tilaisuudet				4	4	4	4	4	20		1								
Koulut ja oppilaitokset									20										
Ravintoloiden tupakointitilat, Tupl	63	0,30	95	26	26	21	21	25	119		3	Tupl: omavalvonta, savun poiston toimivuus							
Terveydensuojelulaki yhteensä	2576		3687	804	1140	869	777	746	4336					1571	1671	1680	1878	1878	
Tupakka- ja lääkelaki yhteensä	1070		1740	548	547	564	563	553	2775					0	0	0	0	0	
YHTEENSÄ	3646		5426	1352	1687	1433	1340	1299	7117					1571	1671	1680	1878	1878	

Helsingin
tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
2020–2024, päivitys 2024

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valvonnan suunnitteluelvoite	4
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	4
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	5
3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät	6
3.1 Valvonnan painopistealueet	6
3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika.....	7
3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät.....	8
3.3.1 Myyntipaikat.....	8
3.3.2 Tupakointitilat.....	9
3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa	9
3.3.4 Yleiset uimarannat.....	9
3.3.5 Oppilaitokset.....	9
4. Tarkastusten määrittely ja sisältö	10
4.1 Tarkastuksen määrittely	10
4.2 Tarkastuksen sisältö.....	10
5 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	10
6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	11

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on tupakkalain (549/2016) 84 §:n 1 momentin perusteella laadittu Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden tupakkalain valvontasuunnitelma, joka on laadittu vuosille 2020–2024. Suunnitelmaa voidaan tarpeen vaatiessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalveluiden suorittamaa tupakkavalvontaa sisältäen suunnitelman mukaisen valvonnan. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikoissa valvotaan myös nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Muutoksia on odotettava myös lähitulevaisuudessa.

Tupakkalakiin on vuoden 2023 lopulla esitetty muutosta, jossa lakiin lisättäisiin savuttoman nikotiinituotteen määritelmä. Se kattaisi nikotiinipussit ja niitä läheisesti muistuttavat tuotteet. Savuttomat nikotiinituotteet ovat nuuskankaltaisia tuotteita, jotka eivät sisällä tupakkakasvia, mutta joihin on lisätty nikotiinia ja jotka vastaavat käyttötarkoitukseltaan ja ulkoasultaan perinteistä suussa käytettäväksi tarkoitettua tupakkaa. Savuttomista nikotiinituotteista ehdotetaan säädettäväksi pitkälti vastaavalla tavalla kuin tupakkalaissa säädetään tupakkatuotteista ja nikotiininesteistä. Savuttomien nikotiinituotteiden vähittäismyyntiä ehdotetaan säädettäväksi luvanvaraiseksi ja tukkumyynti ilmoituksenvaraiseksi sekä tuotteiden etämyynti ollaan kieltämässä. Lisäksi tupakkalakiin on ehdotettu savuttomien nikotiinituotteiden käyttökieltoa päiväkotien ja esi- ja perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotiloihin sekä leikkikentille.

Ehdotetun tupakkalain muutoksen on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian, joten toteutuessaan muutoksilla on todennäköisesti vaikutusta jo vuoden 2024 valvontaan. Valvontaa joudutaan kohdentamaan aikaisempaa enemmän lupatietojen muutoksiin liittyvien ilmoitusten käsittelyyn ja se lisäisi tupakointivalvonnan tuloja.

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita Helsingissä ovat tupakointitilat, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukku- ja vähittäismyyntipaikat, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, tupakan vastikkeiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaikat, yleiset uimarannat sekä ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet. Vuonna 2024 Helsinki suunnittelee tekevänsä tupakkalain mukaista valvontaa lisäksi oppilaitoksiin.

Valvontatarkastuksia tehdään lisäksi asuinrakennuksiin asuntoyhteisöjen tupakointikieltojen rikkomista koskevien yhteydenottojen perusteella ja tämä valvontatarve on jatkuvasti lisääntymässä kieltojen määrän kasvaessa vuosittain.

1.1 Valvonnan suunnitteluelvoite

Tupakkalain 84 §:n 1 momentin mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveystaitoja ehkäisevää. Tupakkalain 84 §:n 2 momentin mukaan kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 83 §:ssä tarkoitettu valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Ympäristöpalvelut on huomionnut tässä valvontasuunnitelmassa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) vuosille 2020–2024 laatiman valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman sekä Valviran kunnille 7.7.2021 lähettämän ohjauksen.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan tupakkavalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty tupakkalaissa (549/2016). Lain 8 § 1 momentin mukaan:

Kunta valvoo alueellaan:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Kunnan nikotiinivalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty lääkelaisissa 395/1987. Lain 54 c § 1 momentin mukaan:

Kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2009 alkaen. Nikotiininesteiden myynti sallittiin Suomessa vuonna 2016 voimaan tulleen uuden tupakkalain myötä. Nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista, ja niiden myynti on yhdistetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntiin. Tupakkalaki velvoittaa tukkumyyjiä tekemään toiminnastaan ilmoituksen. Vuonna 2024 savuttomien nikotiinituotteiden odotetaan tulevan tupakkalain säätelyn piiriin. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntiin ja tukkumyyntiin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupahakemusten ja ilmoitusten käsittely, luparekisterin ylläpito, lupiin liittyvät tarkastukset ja valituk-

set, jotka koskevat esimerkiksi tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakkatuotteiden mainontaa ja myynninedistämistä.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin kohteet on rekisteröity vuoden 2019 alusta alkaen valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Valvira ylläpitää valtakunnallista Turre-luparekisteriä. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupaa voi hakea Valviran internetsivuilta sähköisesti. Myös ilmoituksen tukkumyynnistä voi tehdä sähköisesti. Hakemus tai ilmoitus ohjautuu Turren myyntipaikan sijaintikunnan perusteella valvontayksikön käsittelylistalle. Kunnan valvontaviranomainen päivittää asian käsittelyyn ja lupakohteisiin liittyvää tietoa Turre-järjestelmään, josta lupien tiedot päivittyvät myös tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myyville tukkuliikkeille. Turre-järjestelmän käyttöön on tulossa muutoksia vuonna 2024.

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2006 alkaen. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupien käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin kohteet on myös rekisteröity vuoden 2019 alusta alkaen valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuntoyhteisöön on ollut mahdollista vuoden 2017 alusta alkaen. Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Tupakka- ja lääkelain valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö, jossa on kaksi tiimiä (asumisterveys ja terveysuojelu).

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2024 kaikkeen tupakka- ja lääkelain valvontaan 3,8 henkilötyövuotta (htv), josta suunnitelmallisen valvonnan osuus on 1,9 henkilötyövuotta. Kokonaisresurssista 1,9 henkilötyövuotta kohdistuu asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn. Ehdotettujen tupakkalain muutosten takia vuonna 2024 lupatietojen muutosten käsittelyyn joudutaan suuntaamaan aikaisempaa enemmän työaikaa. Resurssitarvetta lisää myös asuntoyhteisöjen tupakointikieltojen valvonnan määrän kasvu.

Ohjelmakaudella 2020–2024 valvontaa pyritään helpottamaan kehittämällä ja yksinkertaistamalla toimintatapoja sekä jatkamalla digitaalisten työvälineiden

käytön kehittämistä valvonnan tukena. Tupakkalain alaisten tuotteiden ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntien suunnitelmallisessa valvonnassa on kehitetty etätarkastusmallia vuosien 2020 ja 2021 aikana. Etätarkastusmallia tullaan kehittämään vuoden 2024 aikana, sillä käytettävissä oleva järjestelmä vaihtuu. Kohdekohtaisen riskiarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella toimipaikoissa tehtäviä tarkastuksia voidaan korvata etätarkastuksella. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntin lupakäsittely siirrettiin Ahjo-asianohjausohjelmaan vuoden 2021 alussa.

3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

3.1 Valvonnan painopistealueet

Valviran vuosille 2020–2024 laaditussa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on kolme valvonnan painopistealuetta:

Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa

Valviran jakaman yleisen omavalvontamallipohjan lisäksi Helsingissä on toimijoille tehty erilliset omavalvontamallipohjat sekä myyntipaikoille, joilla ei ole tupakkalain mukaista vähittäismyyntilupaa, että tupakointiloille. Ympäristöpalveluilla on edustaja Helsingin ehkäisevän päihdetyön verkostossa, Savuton Helsinki –verkostossa sekä Helsingin Pakka-toiminnassa.

Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö

Helsingissä laittoman kaupan ehkäisyä ja viranomaisten välistä yhteistyötä jatketaan painopistealueena ohjelmakauden 2020–2024 loppuun asti. Koronaepidemian takia painopistealuetta ei saatu toteutettua ohjelmakauden alussa. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Yhteistarkastuksia voidaan tehdä esimerkiksi elintarvikevalvonnan, alkoholivalvonnan, työsuojeluvalvonnan, pelastuslaitoksen, Valviran, tullin tai poliisin kanssa. Huomiota kiinnitetään viranomaisyhteistyön toimintatapojen luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan sekä tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamiseen.

Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta

Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta ovat painopistealueena vuosina 2022–2024. Tupakkalaki sääntelee tiukasti tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkintöjä. Tupakkalain alaisten tuotteiden pakkauksissa on odotettavissa muutoksia vuonna 2024. Markkinoilla olevien tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakkausmerkintöjen lainmukaisuutta valvotaan yhteistyössä Valviran kanssa. Valvonnassa varmistetaan tehokkailla valvontatoimilla epäkohtien korjaantuminen ja edetään tarvittaessa hallintopakon käyttöön. Markkinointikiellon tahallisesta rikkomisesta laaditaan poliisille tutkintapyyntö.

3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika

Valvira on määritellyt suunnitelmalliset tarkastustiheydet tupakkalain perusteella tarkastettaville kohteille. Alla olevassa taulukossa on esitetty Valviran tarkastustiheys ja –aika valvontasuunnitelmassa esitetyille kohteille.

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys/ vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on tupakointitila	0,3	2
Tupakkatuotteiden ja nikotiinienestien myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5	2
	Tupakkatuotteiden ja nikotiinienestien tukkumyynti	0,5	2

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ei ole määritellyt suunnitelmallista tarkastustiheyttä lääkelain perusteella tarkastettaville kohteille.

Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelman liitteenä olevassa yhteisessä taulukossa on esitetty eri tupakka- ja nikotiinivalvontakohteiden lukumäärät niiden kohteiden osalta, jotka ovat ympäristöpalveluiden tiedossa. Ohjelmakauden 2020–2024 aikana on tarkoitus saada kohdekohtaiseen rikiluokitukseen perustuva suunnitelma liitteenä olevan toimintotyyppikohtaiseen riskiluokitukseen perustuvan suunnitelman tilalle. Näin ollen suunnitelma tarkentuu jatkuvasti kohteiden tarkastusten ja tietojen päivittämisen perusteella.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Tupakkatuotteiden ja nikotiinienestien myynnin osalta riskinarvioinnilla voidaan vain lisätä tarkastustiheyttä. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat esimerkiksi valvontahistoriasta ilmevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin sekä omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat). Kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella on mahdollista korvata joka toinen tarkastus etätarkastuksella.

3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät

Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueita määriteltäessä on huomioitu Valviran määrittelemät painopistealueet sekä valvonnassa havaitut tarkastustarpeet.

Suunnitelmallisen valvonnan piirissä on toimintoja tällä hetkellä 1063. Tupakkatuotteiden myyntiluvan haltijoita on 614, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden tukkumyyjiä viisi, erillisiä tupakointitiloja 63 ja yleisiä uimarantoja 12. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on 361. Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkoja on arvioitu olevan 20.

Tupakkalain muutosten voidaan katsoa Helsingissä olleen tehokkaita, koska suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien tupakkalain mukaisen myyntiluvan omaavien vähittäismyyntipaikkojen määrä on vähentynyt vuosi vuodelta (2018: 861 kpl, 2019: 800 kpl, 2020: 750 kpl, 2021: 668, 2023: 614 kpl). Koronaepidemian seurauksena erityisesti tupakkatuotteita myyvien ravintoloiden määrä on vähentynyt Helsingissä. Vähittäismyyntipaikkojen ja niissä olevien vähittäismyyntipisteiden määrän vähentymisen voidaan olettaa edelleen jatkuvan. Toisaalta sellaisten tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikkojen, joilla ei ole myynnissä myyntilupaa edellyttäviä tuotteita, määrä on kasvanut.

Seuraavissa kappaleissa on eritelty vuosittain tehtävät tarkastukset toimintatyypeittäin. Suunniteltujen tarkastusten määrää voidaan päivittää tarvittaessa ohjelmakauden aikana, mikäli lainsäädännössä tai kohteiden määrässä tapahtuu merkittäviä muutoksia.

3.3.1 Myyntipaikat

Vuosina 2020–2024 ympäristöpalveluissa keskitytään tupakkatuotteiden ja nikotiinivälineiden sekä nikotiinivalmisteiden myyntipaikkojen tarkastuksiin ja myyntilupahakemusten käsittelyyn. Tarkastuksilla keskitytään erityisesti oma-valvonnan tukemiseen ja savukkeiden sekä kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkintöihin. Tupakkalain muutosten myötä elinkeinonharjoittajien omavalvontavelvollisuus koskee jatkossa ikärajavalvonnan lisäksi myös tuotteista tehtyjä ilmoituksia ja tuotteiden pakkauksia. Uusien vaatimusten mukainen omavalvontasuunnitelma tuli olla päivitettyinä kaikissa myyntipaikoissa huhtikuun 2023 loppuun mennessä.

Turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunniste on pitänyt olla savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksissa 20.5.2019 alkaen. Toisessa vaiheessa 20.5.2024 alkaen turvaominaisuusmerkintä on oltava kaikissa tupakkatuotteissa. Ennen edellä mainittua päivämäärää EU:ssa valmistetut tai EU:hun tuodut tuotteet, joissa ei ole turvaominaisuusmerkintää, voivat kuitenkin olla vapaassa liikkeessä 20. päivään toukokuuta 2026. Tämän jälkeen markkinoilla ei voi olla enää tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksessa ei ole turvaominaisuusmerkintää. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistamaan tupakkatuotteen aitoudesta

sekä jäljittämään tuote valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti. Vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomiota uusiin pakollisiin merkintöihin. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Helsingissä suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat vähittäismyyntiluvallisten myyntipaikkojen lisäksi poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden ja tupakan vastikkeiden (esim. vesipiippukivet, yrttinuuska ja nikotiinipussit) myyntipaikat.

- Tarkastetaan 317 tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan 175 nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan kaksi tukkumyyntipaikkaa.

3.3.2 Tupakointitilat

Ravintoloiden tupakointitilojen tarkastuksilla keskitytään erityisesti omavalvonnan tukemiseen. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan 25 tupakointitilaa.

3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa

Ohjelmakaudella 2020–2024 yleiset tilaisuudet eivät ole painopisteenä, mutta aiempina vuosina tarkastuksilla havaittujen puutteiden takia niihin on tarkoituksenmukaista tehdä tarkastuksia myös tällä ohjelmakaudella. Tarkastukset pyritään tekemään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan neljä yleistä tilaisuutta.

3.3.4 Yleiset uimarannat

Yleiset uimarannat tulivat tupakointikieltojen piiriin vuonna 2022. Tarkastukset pyritään tekemään terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

- Tarkastetaan 12 yleistä uimarantaa.

2.3.5 Oppilaitokset

Tupakointikiellon noudattamista oppilaitoksissa sekä niiden ulkoalueilla valvotaan pääosin tupakointikiellon rikkomista koskevien toimenpidepyyntöjen perusteella. Vuonna 2024 ympäristöterveysyksikkö tekee suunnitelmallisia tarkastuksia edellä mainittuihin kohteisiin 20 kappaletta.

4. Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Tupakka- ja lääkelain mukaisten tarkastusten tavoite on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen säädöstenmukaisuus. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä.

Tarkastus on joko suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva ennalta sovittu tarkastus tai ennalta ilmoittamatta suoritettava tarkastus. Tarkastuskäyntejä tehdään virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin. Ennalta ilmoittamaton tarkastus on perusteltu, mikäli se on tupakkalain toteutumisen ja valvonnan kannalta oleellista. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia, tulee viranomaisen velvoittaa ne korjattaviksi annettuun määräaikaan mennessä, minkä jälkeen suoritetaan uusintatarkastus.

Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella toimipaikassa tehtävä tarkastus voidaan korvata etätarkastuksella, joka perustuu elinkeinonharjoittajan lähettämiin dokumentteihin.

Säännölliseen valvontaan liittyvä uusintatarkastus voi olla ennalta sovittu tai ennalta ilmoittamaton. Uusintatarkastuksella varmistetaan, että kohteen toiminta on saatettu tupakka- tai lääkelain mukaiseksi. Uusintatarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena.

4.2 Tarkastuksen sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen kohteen asiakirjoihin ja tietojärjestelmän sekä luparekisterin kohdetietoihin), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi toimijalle ja muille mahdollisille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan aina, vaikka tarkastettavassa kohteessa asiat olisivatkin kunnossa. Tarkastuksilla käytetään VATI-lomakkeita.

5 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa ei suoriteta suunnitelmallista tupakkavalvontaan liittyvää näytteenottoa. Erityisissä tapauksissa voidaan ottaa kertaluonteinen, lyhyt ilmanäyte imemällä pumpulla ilmaa näytekeraimen läpi. Valvonta tukeutuu MetropoliLab Oy:n palveluihin, joka on Ruokaviraston hyväksymä laboratorio.

Vuodelle 2024 suunnitellaan valvontaprojektia tupakkalainsäädännön toteutumisesta oppilaitoksissa. Ympäristöpalvelut on toteuttanut edellisen kerran koulujen savuttomuusprojektin 2013–2014. Uusia tupakkalain alaisia tuotteita on tämän jälkeen tullut markkinoille, eikä niiden käytöstä kouluissa ole valvonnan näkökulmasta tarkkaa tietoa. Projektissa on tarkoituksena myös selvittää mahdollisia lainsäädännöllisiä puutteita. Projekti toteutetaan vuoden 2024 aikana ja projektista laaditaan yhteenveto.

6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan suhteessa tehtyyn valvontasuunnitelmaan, valtakunnalliseen ohjelmaan ja asetettuihin painopistealueisiin.

Tehty arviointi raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle maaliskuun loppuun mennessä ja toimitetaan sen jälkeen Etelä-Suomen aluehallintovirastolle määräaikaan mennessä.

Helsingin suunnitelma
eläinten terveyden ja hyvinvoinnin
valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläin-
lääkäripalveluista
2020–2024

päivitys vuodelle 2024

Sisällysluettelo

LIITE 1 Resurssitarpeen kartoitus 20241 Johdanto	2
1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat	3
1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat	3
2 Voimavarat	3
2.1 Resurssitarpeen kartoitus.....	3
2.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako	4
2.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	5
2.4 Yksityinen palveluntarjonta.....	6
3 Tietojärjestelmät	6
4 Yhteistyö ja viestintä	7
4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa	7
4.2 Viestintä	8
5 Maksut	8
6 Valvonnan toimeenpano	8
6.1 Eläinten terveyden valvonta	8
6.1.1 Eläintautivalmius.....	8
6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset	9
6.1.3 Zoonoosien valvonta.....	10
6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat	10
6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto.....	11
6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	11
6.1.7 Kyyhkyslakat.....	11
6.1.8 Muu tautiseuranta	11
6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen	11
6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet	12
6.1.11 Eläinkuljetukset.....	12
6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta	12
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	14
6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	15
6.2.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus.....	16
6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet	18
7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	19
7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta	19
8 Laatu	19
8.1 Valitusten käsittely.....	19
9 Seuranta ja raportointi	20
9.1 Seuranta.....	20
9.2 Raportointi	20
10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2024	20

1 Johdanto

1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaan Ruokaviraston on laadittava osana elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa ja ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO), jonka tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa, ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä, lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua sekä yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Valtakunnallisen ohjelman laatimisesta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoksen asetuksella eläinlääkintähuollosta (1031/2009).

1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat

Aluehallintoviraston (AVI) on laadittava alueellinen suunnitelma kuntien järjestämisestä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua koskevat alueelliset tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet. Valtakunnallinen ohjelma on otettava huomioon alueellisessa suunnitelmassa, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukainen suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoittamista suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Helsingin kaupungin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2020-2024 ja aluehallinnon ohjeistus luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan riskiluokituksesta.

2 Voimavarat

2.1 Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2020-2024 mukainen resurssitarpeen kartoitus -lomake on suunnitelman liitteenä (liite 1).

2.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkintähuollon järjestämiseen arvioidaan kuluvan ympäristöpalveluiden henkilöresursseja vuonna 2024 yhteensä 5,4 henkilötyövuotta.

Resurssit jakautuvat seuraavasti:

- elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
- eläinlääkärit	5,1 htv
- avustava henkilöstö	0,2 htv

Helsingin ympäristöpalveluiden elintarviketurvallisuusyksikössä työskentelee seitsemän virkaeläinlääkärinä, joista neljäs valvontaeläinlääkäri virka on perustettu vuonna 2022. Vuoden 2024 alusta perustetaan viides valvontaeläinlääkäri virka.

Kaupungineläinlääkäri toimii elintarvikevalmistustiimin esihenkilönä. Kaupungineläinlääkäri ja kaksi hygieenikkoeläinlääkärinä huolehtivat pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvistä tehtävistä. Johtava valvontaeläinlääkäri toimii eläinsuojelutiimin esihenkilönä. Kolme valvontaeläinlääkärinä ja johtava valvontaeläinlääkäri huolehtivat pääsääntöisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläintautien vastustamiseen liittyvistä toimenpiteistä. Kaikki eläinlääkärit huolehtivat kuitenkin tarvittaessa kaikista virkaeläinlääkärille kuuluvista tehtävistä. Eläinlääkäreiden tehtäväjako on viimeksi vahvistettu eläinlääkintähuoltolain 16 §:n mukaisesti ympäristöjohtajan päätöksellä § 4, 21.8.2023.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio maksaa kunnalle korvausta lainsäädännössä kunnaneläinlääkärille osoitettujen eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisten valvontatehtävien osalta. Korvauksista on säädetty tarkemmin eläinlääkintähuoltoasetuksessa. Korvauksen perusteena oleviin kustannuksiin lasketaan muun muassa valvontatehtävään käytetyn työajan palkkakustannukset henkilösivukuluineen ja valvontatehtävästä aiheutuvat välttämättömät matkakustannukset, aineet ja tarvikkeet. Ympäristöpalvelut saa aluehallintovirastolta korvausta neljästä valvontaeläinlääkäri virasta. Tämän lisäksi muiden ympäristöpalveluiden eläinlääkäreiden eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaiset valvontatehtävät on laskutettu tuntiperusteisesti.

Helsingin alueella valvontatyö on suuren tarkastusmäärän lisäksi erittäin kuormittavaa asiakaskuntaan kasaantuneiden sosiaalisten ongelmien vuoksi. Valtaosa tarkastuksista tehdään kerrostalovaltaisilla asuinalueilla ihmisten yksityisasuntoihin, mikä lisää osaltaan valvontatyön riskejä. Suuri tarkastusmäärä tuo mukanaan myös runsaasti hankalia ja aikaa vieviä eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisia toimenpiteitä vaativia tapauksia. Lisäksi Helsingissä tulee ilmi runsaasti epäilyjä eläinten laittomasta maahantuonnista, noin 40 kpl vuodessa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit tekevät tiivistä yhteistyötä poliisin ja tullin kanssa ja toimivat useita kertoja vuodessa Helsingin käräjäoikeudessa syyttäjän nimeäminä todistajina eläinsuojelurikoksiin sekä eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvissä oikeudenkäynneissä.

Helsinkiiläiset lemmikit sekä hevoset matkustavat ahkerasti ja tämä näkyy korkeana virkaeläinlääkäreiden myöntämien vientitodistusten määränä. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit myöntävät vuosittain yhteensä noin 250 vientitodistusta.

Korkeasaaren eläintarhan toiminnasta on vuoden 2018 alusta lähtien vastannut kaupungin säätiö. Valvontaeläinlääkärit hoitavat eläinten vientiin ja tuontiin liittyviä virkatehtäviä. Vientitarkastusten määrä vuosittain on noin 20.

Esihenkilö arvioi vuosittaisissa tuloskeskusteluissa jokaisen työntekijän kanssa koulutustarvetta. Eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti ammattialaansa liittyvään koulutukseen ja kahdeksan päivän koulutusvelvoite täyttyy vuosittain. Vuosina 2020-2024 täydennyskoulutusta pyritään valvontaeläinlääkäreiden osalta kohdentamaan kunkin eläinlääkärin vastuualueisiin sopivammaksi.

2.4 Yksityinen palveluntarjonta

Yksityiset eläinlääkäriasemat huolehtivat valtaosasta helsinkiläisten lemmikkieläinten eläinlääkäripalveluista päivystysaikaa lukuun ottamatta. Helsingissä on yhteensä yli 40 yksityistä eläinlääkäriä tai eläinlääkäriasemaa, jotka ovat ilmoittaneet toiminnastaan aluehallintoviraston yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien rekisteriin. Osa eläinlääkäriasemista palvelee myös viikonloppuisin ja näistä yhdellä asemalla on ympärivuorokautinen päivystys. Päiväaikainen eläinlääkäripalveluiden tarjonta kattaa eläinlääkintähuoltolain mukaisen velvoitteen hyvin.

Yksityisten eläinlääkäriasemien tarjoama ympärivuorokautinen päivystyspalvelu ei ole riittävää koko Helsingin tarpeeseen eläinlääkintähuoltolain tarkoittamassa laajuudessa. Hevosten ja tuotantoeläinten osalta yksityistä päivystyspalvelua ei ole lainkaan tarjolla Helsingissä.

3 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohteet ja -tiedot on aiemmin tallennettu ympäristöpalveluissa käytössä olevaan Tarkastaja by Digia-tietojärjestelmään. Rekisteri on tarkoitettu viranomaiskäyttöön, mutta tiedot ovat julkisia, ellei tietoa ole erikseen säädetty salassa pidettäväksi. Tietosuojaseloste on nähtävissä osoitteessa <https://www.hel.fi/rekisteriseloste>. Tarkastaja-järjestelmää ei enää kehitetä, mutta eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tiedot tallennetaan sinne edelleen valtakunnallisen korvaavan eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tietojärjestelmän puuttuessa. Ruokavirastossa osana ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittämishanketta valmistellun valtakunnallisen eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmän rakentaminen keskeytettiin, eikä valtakunnallista tietojärjestelmää ole tulossa. Vuoden 2024 aikana ympäristöpalveluissa pyritään laajentamaan ympäristönsuojelun käytössä olevaa Trimble Locus -järjestelmää myös eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan käyttöön.

EU:n tietosuojasetuksen voimaantulon myötä eläinsuojeluvalvonnan kirjausohjeita ja tietojen säilyttämistä on arvioitu ja ohjeita täsmennetty vastaamaan tietosuojasetuksen vaatimuksia.

Eläinsuojelupäätökset ja –tarkastuspöytäkirjat ja eläintautivalvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään myös paperiversioina arkistointilain (831/94) vaatimusten mukaisesti. Kaupunkiympäristön toimialan arkistoista löytyy kaikki Helsingissä tehdyt eläinsuojelupäätökset vuodesta 1984 lähtien.

Valvontaeläinlääkärit käyttävät aktiivisesti TRACES-järjestelmää. Uusi TRACES NT -järjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2021 lopussa ja järjestelmän käyttöä laajennettiin 2022. Eläintenpitokieltorekisteriä käytetään aktiivisesti valvonnan tukena ja haaskarekisteriä tarvittaessa. Valvonnan viranomaisrekisteriä (Pikantti-ekstraneti) ja eläinrekistereitä käytetään tarvittaessa.

Valvontaeläinlääkäreillä on käytössään myös kuntarekisteri Facta eläinten omistajien täsmällisten osoitetietojen selvittämistä varten.

Mahdollisuutta eläinten vientitarkastusten sähköiseen ajanvaraukseen selvitetään kaupunkiympäristön toimialalla ja asia on Digi-hankkeen valmistelussa 2024.

Tietoliikennejärjestelmien ja rekisterien käyttöön liittyvissä ongelmissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä palvelutarjoajaan. ICT-tukea ja -koulutusta on saatavissa myös toimialan ICT-tuelta.

4 Yhteistyö ja viestintä

4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään lähes päivittäin Viikin löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa pääkaupunkiseudun löytöeläimille sekä sosiaalisista tai eläinsuojelullisista syistä tilapäistä hoitoa tarvitseville tai pysyvästi uudelleen sijoitettaville lemmikkieläimille. Löytöeläintoiminnan järjestäminen kilpailutettiin vuonna 2020 ja HESY ry aloitti 1.10.2020. Sopimuksen jatko-optio otettiin käyttöön 2023.

Poliisin kanssa yhteistyö koskee esitutkintaan päätyvien eläinsuojelurikkomusten tai rikosten selvitystä sekä poliisin löytöeläintalolle toimittamiin eläimiin liittyviä eläinsuojelupäätöksiä. Poliisi tekee myös eläinsuojeluilmoituksia aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista sekä tapauksista, joissa heille on tehty rikosilmoitus eläimeen kohdistuvasta pahoinpitelystä. Helsingin poliisilaitoksen eläimiin kohdistuvien rikosten tutkintaryhmän kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja kehitetään käytänteitä, joilla eläinsuojeluvuontaa ja eläinten laittoman tuonnin valvontaa saadaan tehostettua.

Poliisi antaa ympäristöpalveluiden eläinlääkäreille myös tarvittaessa virka-apua eläinsuojelutarkastusten suorittamisessa. Poliisin virka-apu on ollut maksullista vuodesta 2020 lähtien. Virkaeläinlääkärit antavat virka-apua poliisille esimerkiksi poliisin pyytäessä lausuntoa eläimen terveydentilasta tai päädyttäessä poliisin takavarikossa olevan eläimen lopettamiseen.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystieteiden kanssa on myös vilkasta. Lastensuojelun, ikääntyneiden hoidon, kotisairaanhoidon sekä muiden sosiaalipalveluita tarjoavien tahojen kanssa voidaan tehdä yhteiskäyntejä sekä tarvittaessa ilmoittaa puolin ja toisin havaituista epäkohdista.

Etelä-Suomen aluehallintovirastoon lähetetään eläinsuojelutarkastuspöytäkirjojen kopiot ja yhteenvedot tehdyistä eläinsuojelutarkastuksista kuukausittain sekä taustatiedot ja tarkastuspöytäkirjat laittomasti maahantuotuja eläimiä koskien. Aluehallintovirasto tekee eläintautilain (76/2021) mukaisesti päätöksen laittomasti EU:n alueelta maahantuodun eläimen mahdollisesta lopettamisesta tai palauttamisesta lähtömaahan. Virkaeläinlääkärit avustavat aluehallintoviraston pyynnöstä päätöksen toimeenpanossa. Eläinten vientitarkastuksiin sekä laittomasti maahantuotujen eläinten tarkastuksiin liittyvät laskutuspyynnöt toimitetaan aluehallintovirastoon kahden viikon kuluessa tehdystä tarkastuksesta. Aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiltä pyydetään tarvittaessa myös ohjeita ja neuvoja sekä apua pitkittyneiden ja hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon.

Muiden kuntien ja kaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa hoidetaan yhteistyössä pitkittyneitä eläinsuojelu- ja / tai eläintautiepäily- tapauksia, joissa asiakas on muuttanut kunnasta toiseen ennen kuin asiaa on ehditty käsitellä loppuun. Tyypillisesti yhteistyö toteutetaan siten, että uusintatarkastus tehdään toisessa kunnassa. Lisäksi toimintatapojen yhtenäistämistä on kehitetty yhdessä muiden kuntien kanssa. Yhteistyötä muiden Uudenmaan ja kuutoskaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa pyritään kehittämään edelleen vuosittaisten tapaamisten muodossa.

Tullin kanssa yhteistyötä tehdään epäiltäessä eläinten laitonta maahantuontia ja annetaan tarvittaessa virka-apua arvioitaessa eläinten kuljetusolosuhteita sekä kuntoa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ovat tarvittaessa mukana aluehallintoviraston koordinoimissa eläinten tuonnin tehovalvonnoissa muun muassa Helsingin satamissa. Vuonna 2021 astui voimaan EU:n uusi eläinterveystsäännöstö ja uusi kansallinen eläintautilaki. Uuden eläintautilain myötä tullin sai lisää toimivaltaa rajan ylittävien eläinten tarkastamiseen, mikä selkeyttää toimintaa eläinten laittoman tuonnin valvonnassa.

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liiton (SEY) kautta vastaanotetaan eläinsuojeluilmoituksia ja tehdään yhteistyötä SEY:n antamaan eläinsuojeluneuvontaan liittyen.

4.2 Viestintä

Viestinnässä noudatetaan Helsingin kaupungin viestintäohjetta ja yleisiä viestinnän toimintalinjoja. Ajankohtaisista ympäristöterveydenhuollon asioista lähetään tiedotteita viestimille ja tiedottajille.

Kaupungin internet-sivuilla on toimijoille ja kuntalaisille suunnattua opastusta, ohjeistusta ja lomakkeita ympäristöterveydenhuollon alalta. Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

5 Maksut

Yliopistollinen eläinsairaala perii suoraan eläinten omistajilta eläinten hoidosta aiheutuneet kustannukset oman hinnastonsa mukaisesti. Aluehallintovirasto laskuttaa vientitodistuksista asiakkaita valvontaeläinlääkäriin tekemän laskutuspyynnön perusteella.

6 Valvonnan toimeenpano

6.1 Eläinten terveyden valvonta

6.1.1 Eläintautivalmius

Vastustettavien eläintautien uhkaan, leviämisen ennaltaehkäisyyn tai rajoittamiseen liittyen selvitetään erilaisten tuotantoeläinten pitopaikkoja kartoituksilla, otetaan näytteitä sekä määrätään tarvittaessa eläimen pitopaikalle rajoittavia määräyksiä taudin leviämisen estämiseksi. Joissakin tapauksissa myönnetään myös tapauskohtaisia poikkeuksia eläintautiuhkan vuoksi voimassa oleviin rajoittaviin määräyksiin (esim. lintujen ulkonapitokiellon myönnytykset). Tehostettua varautumista kor-

keapatogeenisen lintuinfluenssaan on pidetty yllä yhdessä Pelastuslaitoksen, yliopistollisen eläinsairaalan ja Korkeasaaren eläintarhan kanssa vuodesta 2021, jolloin tautia esiintyi Helsingissä ensimmäistä kertaa. Tautitapauksia esiintyi luonnonvaraisissa linnuissa kaikkialla kaupungissa vuosina 2021 ja 2022, mutta ei toistaiseksi siipikarjanpitopaikoissa. Kesällä 2023 Suomessa esiintyi useita lintujen joukkokuolemia lintuinfluenssan vuoksi ja tartunta levisi myös turkistarhoille. Helsingissä nostettiin eläintautivalmiutta kesällä 2023, mutta lintuinfluenssatapauksia ei ole toistaiseksi todettu Helsingissä vuonna 2023.

Myös afrikkalaisen sikaruton saapumiseen varaudutaan. Afrikkalainen sikarutto on levinnyt useaan Euroopan maahan viime vuosien aikana. Ruotsiin tauti levisi syyskuussa 2023. Virossa ja Venäjällä on todettu afrikkalaista sikaruttoa jo aiemmin. Afrikkalaisen sikaruton estämiseksi sikojen ulkoilua on rajoitettu Suomessa. Sikoja saa ainoastaan pitää ulkotarhassa, jossa on kaksinkertaiset aitaukset, jotta villisikojen ja aidattujen sikojen kontakti voidaan estää.

Eläintautien vastustamista hoidetaan yhteistyössä yksityisten eläinlääkärien, läänineläinlääkärien ja Ruokaviraston sekä kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan epidemiologisen toiminnan kanssa (zoonosit).

Äkillisessä tautipurkauksessa ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ryhtyvät aluehallintoviraston ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin (rajoittavat määräykset, näytteenotto). Yliopistollinen eläinsairaala huolehtii peruseläinlääkäripalvelujen järjestämisestä myös poikkeustilassa. Tällä hetkellä johtava valvontaeläinlääkäri toimii valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämiin valmiuskoulutuksiin. Valvontaeläinlääkäreillä on käytössä VIRVE-puhelimet, joilla yhteydenpito muihin viranomaisiin sujuu äkillisessä kiireellisiä toimia vaativassa tautitilanteessa.

Toiminta erityistilanteissa ja varautuminen erityistilanteisiin perustuvat Helsingin kaupungin valmiusohjeeseen ja ympäristöpalveluiden valmiusohjeeseen. Ympäristöpalveluiden valmiusohje sisältää suunnitelmat erikseen biologisten ja kemiallisten tekijöiden sekä luonnononnettomuuksien aiheuttamiin tilanteisiin. Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on myös kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

Valmiuseläinlääkäri osallistuu yhteisesti koordinoituun eläintautivalmiusharjoitukseen.

6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Eläintautiepäilyissä Yliopistollinen eläinsairaala tai yksityiset eläinlääkärit ovat yhteydessä ympäristöpalveluiden eläinlääkäreihin, jotka ryhtyvät tarvittaessa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset) aluehallintoviraston ohjauksessa. Näytteenotossa käytetään tarvittaessa apuna Yliopistollisen eläinsairaalan henkilökuntaa ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki yksikön eläinlääkärit.

Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit toimivat ainoastaan virka-aikana. Virka-ajan ulkopuolella yliopistollinen eläinsairaala ilmoittaa eläintautiepäilyistä päivystävälle läänineläinlääkärille. Myös kaupungineläinlääkärin ja valmiuseläinlääkärinä toimivan

valvontaeläinlääkärin yhteystiedot ovat eläinsairaalan, poliisin ja pelastuslaitoksen tiedossa osana ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa.

6.1.3 Zoonoosien valvonta

Zoonoosiepäilyistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon tai Ruokavirastoon maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta (325/2021) mukaisesti. Välittömästi muille terveystieteellisille ilmoitettavista zoonooseista ilmoitetaan virka-aikana Helsingin kaupungin epidemiologiseen toimintaan viimeistään seuraavana arkipäivänä. Toimenpiteissä ja näytteenotossa noudatetaan keskusvirastojen ja maa- ja metsätalousministeriön antamia ohjeita ja säädöksiä.

Tavallisimmin zoonoosiepäilyn Helsingissä aiheuttaa tapaus, jossa ihmistä puree ulkomailta tuotu koira. Kun ympäristöpalveluiden tietoon tulee purematapaus, jossa ihmistä pureella eläimellä epäillään olevan raivotautia tai eläimen rokotustilanne on epäselvä, lähdetään ensisijaisesti tarkastamaan eläimen rokotustiedot viivytystä eläimen omistajalta ja tehdään eläimen kliininen tarkastus. Jos kyse on kliinisestä rabieseepäilystä, eläin lopetetaan läänineläinlääkärin päätöksellä ja lähetetään tutkitavaksi Ruokavirastoon. Vuosittain on selvittävänä vain muutama zoonoosiepäily. Menettelyitä arvioidaan aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa jatkuvasti, sillä Ruokaviraston näytteenotossa Venäjältä tuoduista katukoirista vain puolella oli raivotautivasta-aineita, vaikka ne kaikki oli asiakirjojen mukaan rokotettu asianmukaisesti. Kunnossa olevien rokotustietojen perusteella ei siis voida luotettavasti sulkea pois raivotaudin mahdollisuutta.

Ukrainan sodan vuoksi Ukrainasta omistajan mukana pakenevien lemmikkien maahantuontivaatimukseen tehtiin helpotuksia vuonna 2022, mutta helpotuksista luovuttiin vuonna 2023. Ukrainassa esiintyy runsaasti rabiasta ja ihmisille hengenvaarallista *Echinococcus multilocularis* -loista, ja lemmikkien maahantuontivaatimusten helpottaminen lisäsi tautien leviämisen riskiä Suomessa.

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa on lintuinfluenssan varalta suppea valmiusvarasto, jossa on näytteenottotarvikkeita ja henkilösuojaimia.

Epidemiologinen toiminta toimittaa ympäristöpalveluille säännöllisesti tiedoksi kaupungin tartuntatautilastot.

6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat

Helsingissä valvotaan kolmen tuotantoeläintilan terveysohjelmien toteutumista eläintautilainsäädännön mukaisesti. Helsingissä on yksi lypsykarjatala (Viikin ope- tus- ja tutkimustila) sekä kaksi pienempää, Helsingin kaupungin omistuksessa olevaa eläintilaa, Haltialan ja Fallkullan kotieläintilat.

Vapaaehtoista maedi-visna -valvontaa suoritetaan Haltialan lammaskarjan ja vuohitalon. Terveysluokkaan 1 kuuluvilla lammastiloilla (Haltiala) maedi-visna -näytteenotto- ja tarkastustiheys on kolmen vuoden välein. Valvontaeläinlääkärin apuna verinäytteenotossa on ollut yliopistollisen eläinsairaalan eläinlääkäri ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Tilakäyntien tiheyttä ja käyntien toteutumista seurataan vuositasolla.

Helsingin alueella on siipikarjaa kahdella kotieläintilalla. Helsingin kaupungin ympäristöpalveluilla on lisäksi tiedossa kymmenkunta pienimuotoista kanojen pitopaikkaa ja useita kesäkanojen pitopaikkoja. Kanamunia ei kuitenkaan toimiteta myyntiin, joten pitopaikat eivät kuulu salmonellavalvontaan. Helsingin alueella ei ole nautojen kotiteurastustoimintaa.

Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä terveystarkkailuohjelmien toteuttamisessa ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin läänineläinlääkärien ohjeiden mukaisesti.

6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kahdella kolmesta helsinkiläisestä nautatilasta on terveydenhuoltosopimus. Yksi tiloista on pienimuotoinen kotieläintila, joka ei toiminnan laadun vuoksi tarvitse terveydenhuoltosopimusta. Kaupungineläinlääkäriin kanssa solmittuja terveydenhuoltosopimuksia ei ole yhtään. Helsingissä ei ole yhtään päätoimista siipikarjatilaa eikä sikalaa.

6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Helsingin alueella ei sijaitse tällä hetkellä yhtään rekisteröityä vesiviljelylaitosta.

6.1.7 Kyyhkyslakat

Helsingin alueella toimii kaksi rekisteröitynyttä kyyhkyslakkaa ja mahdollisesti joitakin, jotka eivät ole ilmoittaneet tietojaan eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Kyyhkyseläimet eivät kuitenkaan käy kilpailuissa tai näyttelyissä, joten niillä ei ole rokotusvelvollisuutta newcastlentautia vastaan.

6.1.8 Muu tautiseuranta

Eläintautivalvonta Helsingissä sisältää myös eläintapahtumissa vierailevien, muualta tulevien eläinten tautivapauden tarkistamisen aluehallintoviraston määräämässä laajuudessa.

Ruokaviraston ylläpitämän pitopaikkarekisterin mukaan eri puolilla Helsinkiä on 101 mehiläisten pitopaikkaa. 28 tarhaajaa on tehnyt alkutuotantoilmoituksen. Mehiläistarhojen tautikartoituksia tehdään tarkastamalla ja näytteenotoin Ruokaviraston ja aluehallintoviraston määräyksestä sekä lainsäädännön sitä erikseen edellyttäessä.

6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Helsingissä ei ole eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä valvontakohteita.

6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläinperäisten sivutuotteiden valvonta on osa eläintautien ennaltaehkäisyä sekä mahdollisten epidemioiden rajoittamista. Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti. Aluehallintovirastot vastaavat alueillaan valvonnan ohjaus- ja koordinoitavista. Eläinperäisten sivutuotteiden asianmukaista erottamista, keräämistä, luokittelua sekä lähettämistä joko käsiteltäviksi tai tuhottaviksi valvotaan elintarvikehuoneistoissa osana elintarvikelain mukaista valvontaa. Lisäksi ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat kolmea Helsingissä sijaitsevaa sivutuotteiden väli-varastointiin tarkoitettua laitosta sekä joitakin tutkimuslaitoksia, jotka tuovat maahan sivutuotteita tutkimustarkoituksiin.

Helsingissä on yksi hyväksytty lemmikituhkaamo. Tuhkaamo tarkastetaan Ruokaviraston laatiman Eläimistä saatavien sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti.

Eläinperäisten sivutuotteiden valvontaan kuuluu myös haaskailmoitusten vastaanottaminen ja käsittely sekä helsinkiläisillä eläintiloilla ja talleilla itsestään kuolleiden tai lopetettujen eläinten asianmukaisen hävittämisen valvonta. Haaskailmoituksia ei käytännössä ole tullut. Helsingin muutamat eläintilat huolehtivat sivutuotteidensa hävittämisestä lainsäädännön vaatimalla tavalla eikä sivutuotteita haudata. Lemmikkieläinten hautaamista varten on osoitettu oma hautausmaa. Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä sivutuotteiden hävittämisessä, ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.1.11 Eläinkuljetukset

Ruokavirasto tai aluehallintovirasto voivat tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäriin tarkastamaan eläinkuljetuksia. Muutoinkin kunnaneläinlääkärillä on, epäillessään eläimiä kuljetettavan lainvastaisesti, oikeus tehdä tarkastus ja tarkastaa kuljetettavat eläimet, kuljetuskalusto ja vaadittavat asiakirjat.

6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta

Vientiin ja tuontiin liittyen annetaan paljon ennaltaehkäisevää neuvontaa ja ohjeistusta eläintautilainsäädännön soveltamisessa. Lisäksi suoritetaan erilaisia tarkastuksia sekä myönnetään terveystodistuksia eläinten vientiä varten.

Hevosten sisämarkkinavientiin liittyviä tarkastuksia tehdään vuosittain 20-30 kappaletta. Suurin osa tarkastuksista kohdistuu yksittäisiin hevosiin, mutta suurten hevostapahtumien yhteydessä yhdellä tarkastuksella tarkastetaan hevosia 10-100 ja laaditaan todistuksia 10–50 kappaletta. Todistus voi olla samalla kyydillä matkustaville hevosille yhteinen. Suurimpia vuosittaisia hevosten vientiin liittyviä tapahtumia Helsingissä ovat Helsinki International Horse Show ja Cavalluna. Lisäksi Sirkus Finlandialle laaditaan vuosittain 5-20 todistusta. Käytännössä suurimpiin hevostapahtumiin liittyvät vientitarkastukset vievät kokonaisen työpäivän. Myös helsinkiläiset lemmikkieläimet matkustavat ulkomaille runsaasti. Lemmikkieläinten kolmansiin maihin vientiä varten vaadittavia todistuksia kirjoitetaan vuosittain 180-250 kappaletta.

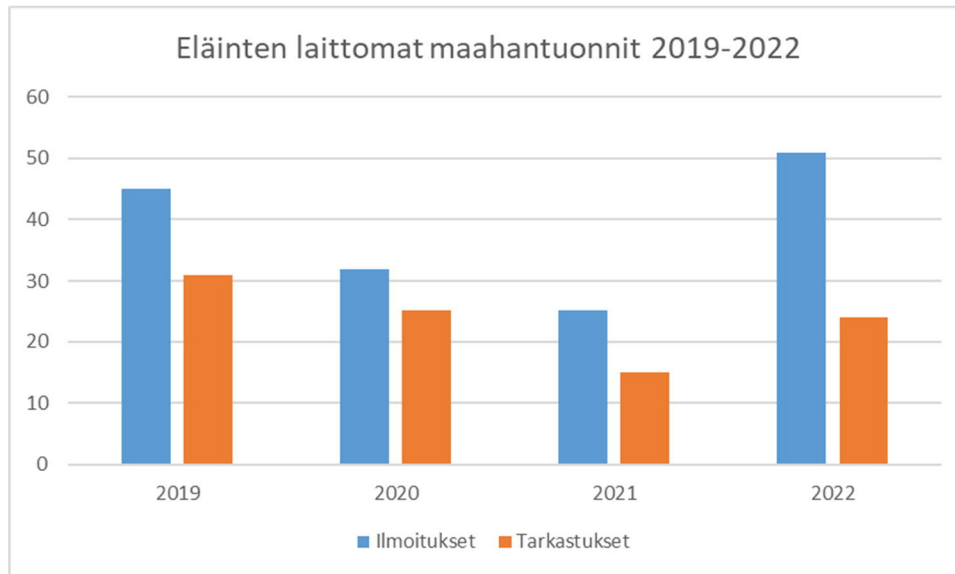
Helsingissä toimii muutamia lemmikkilintujen kaupalliseksi maahantuojaksi rekisteröityneitä toimijoita. Maahantuoja on itse velvollinen tarkastamaan jokaisen tuontierän. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit suorittavat maahantuontierille pistokokein tarkastuksia. Tuontitarkastukset kohdistetaan isoihin, useiden satojen lintujen kaupallisiin maahantuonteihin.

Elintarvikehuoneistoihin maahantuotujen elävien rapujen osalta ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat tuontiluvassa määrättyjen ehtojen toteutumista. Rapujen maahantuontiin on vuosittain myönnetty Ruokavirastosta tuontilupa muutamalle kala-alan laitokselle.

Tarkastus- ja todistusmäärät nousivat vuonna 2022 kororajoitusten päättyttyä, mutta eläinten viennit Venäjälle vähenivät. Tarkastus- ja todistusmäärien kehitystä vuonna 2024 on vaikea arvioida nykyisen maailmantilanteen vuoksi.

Helsingissä käy ilmi vuosittain useita tapauksia, joissa koira, kissa tai hevonen on tuotu Suomeen vastoin maahantuontilainsäädännön vaatimuksia. Suurin osa tapauksista liittyy Virosta ja muista Baltian maista ilman asianmukaista lemmikkieläinpassia, tunnistusmerkintää tai rabiesrokotusta tuotuihin koiriin. Tapaukset tulevat ympäristöpalveluiden tietoon pääsääntöisesti yksityisten eläinlääkäriasemien eläinlääkäreiden ilmoituksina, mutta myös eläimen uuden omistajan ilmoituksena oston jälkeen heränneestä epäilystä, ettei eläimen maahantuonut henkilö ole noudattanut vaatimuksia. Ympäristöpalveluissa harkitaan ilmoituksen jälkeen, onko perustetta tarkastaa eläin ja sen asiakirjat. Tarkastuksia tehdään vuosittain noin 15-25 kpl (Kuva 1).

Tarkastusten perusteella eläimet voidaan määrätä eristykseen tuontiehtojen täydentämisen ajaksi, palautettavaksi lähtömaahan tai lopetettavaksi. Lähes kaikki tarkastukset johtavat hallintopäätökseen. EU:n sisäiset eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät hallintopäätökset tekee aluehallintovirasto ja kolmansista maista laittomasti maahan tulleiden eläinten osalta päätökset tekee Ruokavirasto. Päätökset toimitetaan tiedoksi ympäristöpalveluihin. Mikäli eläimelle on päätöksessä edellytetty toimenpiteitä, kuten raivotautirokotus tai ekinokokkoosihäätö, todennetaan päätöksen noudattaminen tarkastuksella ympäristöpalveluissa. Tapauksiin voi liittyä yhteistyötä terveydenhuollon viranomaisten kanssa, jos on epäilty eläimen kantavan ihmiseen tarttuvaa tautia eli zoonosia. Vuonna 2021 voimaan tulleen uuden eläintautilain myötä tullin on saanut toimivaltaa eläinten laittoman tuonnin valvonnassa, mikä voi hillitä valvontaeläinlääkärien tekemien tarkastusten määrän nousua.

Kuva 1. Eläintautien vastustamiseen liittyvien ilmoitusten ja tarkastusten määrät 2019–2022.

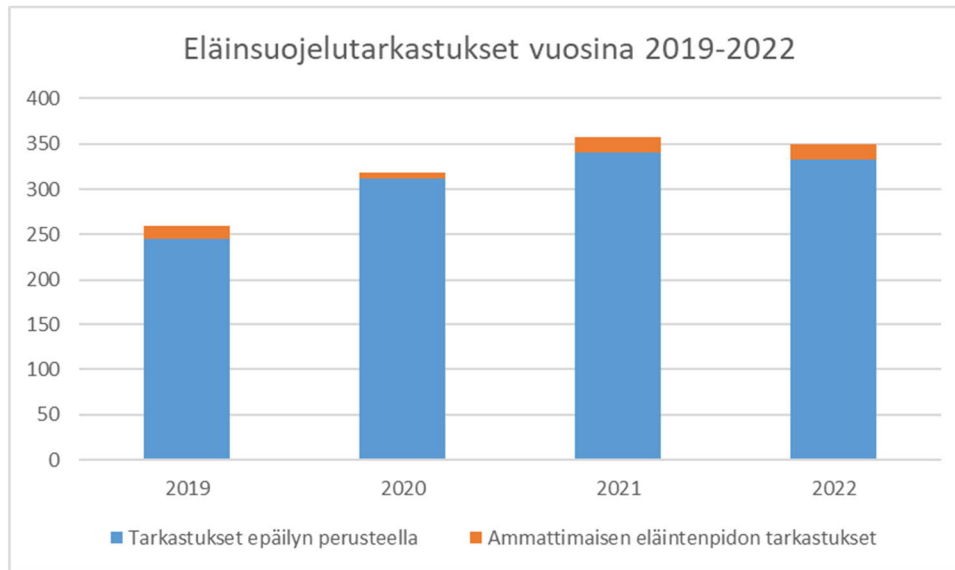
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Helsingissä eläinten hyvinvointia valvovat eläinsuojelulain (247/1996) nojalla valvontaeläinlääkärit sekä poliisi. Valvonnan tarkoituksena on neuvonnan, opastamisen ja tarkastusten avulla parantaa helsinkiläisten eläinten hyvinvointia ja edistää niiden hyvää kohtelua.

Eläinten hyvinvoinnin valvonta koostuu epäilyyn perustuvista tarkastuksista sekä ammattimaisen eläintenpidon kohteiden suunnitelmallisista vuosittaisista tarkastuksista. Lisäksi kunnaneläinlääkäri valvoo eläinten kuljetusta kunnan alueella eläinten kuljetuksesta annetun lain ja asetuksen perusteella ja tekee tarkastuksen, jos on aihetta epäillä eläinsuojelusäädösten rikkomuksia. Tarvittaessa myös ammattimaisen eläintenpidon kohteisiin tehdään tarkastuksia epäillyn eläinsuojeluongelman perusteella.

Mikäli täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä havaitaan EU-tukia saavien eläintilojen perustarkastuksissa, ilmoitetaan siitä viipymättä aluehallintovirastoon. Helsingissä tämä tarkoittaa käytännössä yhtä maidontuotantotilaa.

Kuvassa 2 on esitetty eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2019–2022.

Kuva 2. Eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2019–2022.

6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Suurin osa eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuksista tehdään ilmoitusten perusteella yksityisten ihmisten koteihin. Ilmoituksia eläinten huonosta hoidosta tai kohtelusta vastaanotetaan yksityisiltä ihmisiltä, taloyhtiöiden isännöitsijöiltä, poliisilta, sosiaaliviranomaisilta ja eläinsuojeluyhdistysten vapaaehtoisvalvojalta.

Ihmisiin tai muihin eläimiin aggressiivisesti suhtautuviin koiriin liittyvät yhteydenotot ovat lisääntyneet viime vuosina. Yhdessä sovittun käytännön mukaisesti ilmoitukset aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista ohjataan suoraan Helsingin poliisille. Poliisi pyytää eläinlääkäreitä kuitenkin usein suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen koiran pitopaikassa.

Eläinsuojelulain mukaan viranomaisella on velvollisuus tarkastaa asia, jos eläinsuojelullista epäkohtaa epäillään, mutta lievemmissä tapauksissa mahdollisia epäkohtia on pyritty korjaamaan puhelinneuvonnan avulla. Eläinsuojelutapausten vireille oton kriteereitä on kehitetty ja käytössä on kiireellisyysluokitus, jonka mukaan tarkastukset tehdään kiireellisimmässä tapauksissa viimeistään seuraavana arkipäivänä ja muissa tapauksissa kahden tai neljän viikon sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta.

Suurin osa saapuneista valituksista pystytään hoitamaan tarkastuksin. Työsuojelullisista syistä yksityisasuntoihin ei tehdä eläinsuojelutarkastuksia yksin. Hankalien kohteiden tarkastukset hoidetaan tarvittaessa kahden eläinlääkärin yhteistarkastuksena tai poliisin kanssa, ja muilla tarkastuksilla on eläinlääkärin mukana tutkimusavustaja.

Eläinsuojeluvalvonnassa vieraskielisten asiakkaiden määrä on kasvanut, joten tulkkausta ja käännöspalveluja käytetään aiempaa enemmän. Tämä hidastaa valvonnan toimenpiteiden toteuttamista ja valvontaeläinlääkärien käyttämä työaika yhtä valvontatapausta kohden kasvaa.

Ilmoitusten perusteella tehdään noin 300–350 yksityisen eläintenpidon tarkastusta vuodessa (Kuva 2). Yhden valvontaeläinlääkärin lisäresurssin myötä tarkastusmääriä pystytään jonkin verran nostamaan.

6.2.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallisen eläinten hyvinvoinnin valvonnan kohteita Helsingissä ovat sirkukset, pysyvät ja kiertävät eläinnäyttelyt sekä ammattimaiset tai muuten laajamittaisen toiminnan harjoittajat. Luvan- tai ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi on eläinsuojeluasetuksessa määritelty seura- ja harraste-eläinten säännöllinen kaupanpitäminen, suuren koira- tai kissakennelin pitäminen, koirien tai kissojen hoitolatoiminta, ravi- ja ratsuhevosten hoitaminen, kouluttaminen ja käsittely (vähintään kuusi täysikasvuista eläintä) sekä muu vastaava toiminta. Uusia suunnitelmallisesti valvottuja kohteita ovat eläinten ammattimaista välitystä harjoittavat toimijat, esimerkiksi koiria ulkomailta Suomeen välittävät yhdistykset. Näitä toimijoita on rekisteröitynyt Helsingin alueelle arviolta kymmenkunta (Taulukko 1). Talleilla hevoseläinten mukana kulkevien asiakirjojen valvontaa pyritään tehostamaan.

Lisäksi eläinten hyvinvointia valvotaan erilaisissa eläintapahtumissa kuten Cavalluna, Eläinystäväni-tapahtuma sekä sirkuksissa, eläinkilpailuissa ja -näytelyissä. Näitä tapahtumia on Helsingissä vuosittain 10–20. Vuosien 2019–2022 aikana suunnitelmallisia eläintenpidon tarkastuksia on tehty noin 15–30 kpl vuodessa (Taulukko 2). Vuosien 2020–2024 aikana suunnitelmallisia tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti ja tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella (Taulukko 3). Tallit ja eläinkaupat tarkastetaan 1-5 vuoden välein kohteen toiminnasta riippuen. Lisäksi tarkastuksia pyritään tehostamaan ja kohdentamaan aiempaa projektiluontoisemmin.

Läänineläinlääkäri vastaa eläinsuojelulain mukaisesta valvonnasta eläintarhoissa (Korkeasaaren eläintarha, Tropicario, Sealife).

Taulukko 2

Ammattimaisen tai muuten laajamittaisen eläintenpidon valvontakohteet Helsingissä vuonna 2023. Tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella. Riskiluokitus on esitetty taulukossa 3.

	Kohteiden lukumäärä	Arvioitu tarkastusten määrä
Eläinkaupat	10	3
Eläinhoitolat	8	4
Hevostallit	17	6
Kennelit ja kasvattajat	4	2
Yhteensä	39	15

Taulukko 3

Riskiluokitus ilmoituksenvaraisen eläintenpidon kohteille. Kokonaisarvosana annetaan yleisimmän arvosanan mukaan, ellei erityistä syytä tiheämmälle tarkastusvälille ilmene.

	hyvä	kohtalainen	huono
Olosuhteet			
Eläinten pitopaikan kunto	Pitopaikan rakenteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, hyvin puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat eläimille sopivia ja kunnossapidosta huolehditaan.	Pitopaikan rakenteet ovat kuluneita, mutta vielä eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, kohtalaisesti puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat hyväksyttävissä ja ne korjataan tarvittaessa.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten pitopaikan puhtaus	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan päivittäin ja tarvittaessa useammin, eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan ja eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Pitopaikan soveltuvuus siellä pidettävälle lajille	Eläimillä on hyvin tilaa. Eläinten käytettävissä on lajille sopivat makuupaikka ja virikkeet. /Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana, aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Ulkotarhassa on riittävä säänsuoja./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva vesiallas./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva muu tarvittava oleskelupaikka.	Eläimillä on riittävästi tilaa. Eläinten käytettävissä on asianmukainen makuupaikka ja virikkeitä. /Ulkotarha on turvallinen ja ainakin osa siitä pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyväksyttävissä kunnossa. Eläimet on mahdollista ottaa sisälle huonolla säällä./Eläimillä on käytössä soveltuva vesiallas./Eläimillä on käytössä lajille tyypillinen muu tarvittava oleskelupaikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Sairaiden eläinten hoito- ja eristysmahdollisuudet	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan asianmukaisesti ja niiden hoitamiseen on käytettävissä soveltuva rauhallinen tila. Synnyttävälle ja poikasia hoitaville eläimille on oma, rauhallinen tila.	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on järjestettävissä tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan tilanteen mukaan sopivissa tiloissa. Synnyttävillä eläimillä on mahdollisuus löytää rauhallinen paikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten hoito	Eläimet tarkastetaan vähintään kerran päivässä	Eläimet tarkastetaan joka päivä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten puhtaus	Eläimet ovat puhtaita ja hyvin hoidetun näköisiä.	Eläimet ovat lähes puhtaita ja keuhonhoidosta on huolehdittu.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ruoan ja juoman riittävyys	Eläimet saavat sopivan määrän lajille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on vapaasti vettä. Ruokinta- ja juottolaitteistojen toimivuus	Eläimet saavat riittävästi niille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on päivittäin riittävästi vettä. Ruokinta-	Lainsäädännön vastainen toiminta.

	tarkastetaan päivittäin. Ruoka ja juomavesi pysyvät puhtaina.	ja juottolaitteistojen toimivuus tarkastetaan tarvittaessa. Ruoka ja juomavesi pidetään puhtaina.	
Henkilökunnan riittävyys	Pitopaikan ja eläinten hoidosta huolehtii eläinmäärään nähden hyvin jaksava määrä motivoitunutta henkilökuntaa.	Eläimet hoidetaan pitopaikassa pidettävään eläinmäärään nähden henkilökunnan jaksamisen ja motivaation rajoilla.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Henkilökunnan osaaminen ja asiantuntemus	Eläimistä vastuussa oleva henkilö tuntee eläinlajiansa luontaiset käyttäytymistarpeet ja huolehtii niiden täyttymisestä. Tarvittaessa hän ohjeistaa muun henkilökunnan tarkkailemaan ja hoitamaan eläimet asianmukaisesti. Eläimiä käsitellään hyvin.	Eläimiä hoitavat henkilöt tuntevat hoitamiensa eläinlajien käyttäytymistarpeita ja osaavat eläinten perushoidon. Eläinten käsittelyssä voidaan joutua antamaan neuvoja.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Asianmukainen lääkityskirjanpito	Eläinten lääkityksistä ja varajoista pidetään kirjaa.	Lääkityskirjanpito ei ole kirjallisena.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ajantasainen eläinluettelo	Paikalla olevista eläimistä on luettelo. Mahdolliset eläinten tunnistusasiakirjat ovat saatavilla. Kuolleiden eläinten lukumäärästä pidetään kirjaa.	Pitopaikassa on saatavilla eläinluetteloksi soveltuvat tiedot eläimistä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Muu: näitä voidaan käyttää tarvittaessa perusteena nostaa tai laskea taulukon mukaan määräytynyttä tarkastustiheyttä			
	Pitopaikassa käy säännöllisesti eläinlääkäri terveydenhuollon/muun vastavan merkeissä.	Annetaan neuvoja tai on annettu määräyksiä tai kieltoja, jotka on tarkastettu uusintatarkastuksella ja korjattu.	
	Pitopaikan eläintiloissa käy asiakkaita säännöllisesti.		
Eläinten lukumäärä	<10	>20	
Tarkastustiheys	5 vuoden välein	1 vuoden välein	hallinnolliset pakkokeinot

6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet

Eläinsuojelulain perusteella tehdyssä tarkastuksessa annetaan tarvittaessa neuvoja, kieltoja tai määräyksiä, tai ryhdytään kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Neuvontaa käytetään eläinten pidossa havaittujen vähäisten epäkohtien poistamiseen silloin kun eläinsuojelusäädöksiä ei ole vielä rikottu. Tällöin eläimen omistajaa opastetaan eläinten elinympäristön, olosuhteiden tai hoidon kohentamiseen.

Jos eläinten omistaja rikkoo eläinsuojelusäädöksiä, eläinten tilat, hoito ja olosuhteet pyritään saattamaan eläinsuojelusäädösten määrittämälle vähimmäistasolle kieltojen ja määräysten avulla. Määräystä annettaessa asetetaan määräaika, jonka päättymisen jälkeen havaittu epäkohta on korjattava. Määräajan kuluttua tehdään uusin-

tatarkastus määräyksen noudattamisen varmistamiseksi. Jos eläinsuojelusäädösten rikkomukset ovat niin vakavia, että ne välittömästi uhkaavat eläimen hyvinvointia, voidaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa hoidon hankkiminen eläimelle muualta, eläimen uudelleensijoitus tai eläimen lopetus.

Toimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla ovat pysyneet keskimäärin aiempien vuosien tasolla, eikä suuria muutoksia tehtyjen toimenpiteiden suhteellisissa osuuksissa ole tapahtunut. Tarkastuksia, joilla ei todeta huomautettavaa, on alle kolmasosa kaikista tarkastuksista, kun taas eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisesti toimenpiteisiin joudutaan ryhtymään noin puolessa tapauksista. Kieltoja ja määräyksiä tai kiiretoimenpiteitä vaativat tapaukset ovat aikaisempaa moniongelmaisempia ja työlämpiä selvittää. Useista tapauksista tehdään lisäksi esitutkintapyyntö poliisille.

Vuonna 2024 astuu voimaan uusi laki eläinten hyvinvoinnista. Uudessa laissa tarkastusoikeus, pakkokeinot ja niiden soveltaminen poikkeavat hieman nykyisestä eläinsuojelulaista. Arviota uuden lain vaikutuksista toimenpiteiden määrään tai jakaumaan ei voida vielä esittää.

7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta

Helsingillä on sopimus Helsingin yliopistollisen eläinsairaalan kanssa eläinlääkintähuoltolain mukaisten peruseläinlääkäripalveluiden järjestämisestä sekä hyöty- että lemmikkieläimille. Yliopistollisessa eläinsairaalassa on pieneläinsairaala, hevossairaala ja Saaren yksikössä tuotantoeläinsairaala. Käytännössä eläinsairaalan vastuulla on erityisesti päivystysaikaisten palveluiden järjestäminen kaikille kotieläimille.

Yliopistollinen eläinsairaala neuvoo lemmikinomistajia puhelimitse eläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa virka-aikana sekä päivystysaikana. Eläintenhoitoon, eläinten hyvinvointiin sekä tarttuviin eläintauteihin liittyvää puhelinneuvontaa tarjoavat virka-aikana valvontaeläinlääkärit

8 Laatu

8.1 Valitusten käsittely

Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa tehtyyn sopimukseen eläinlääkintähuoltopalveluista sisältyy velvoite, jonka mukaan eläinsairaalan on vähintään kolmen vuoden välein tehtävä asiakaspalvelukysely. Myös sopimuksessa löytöeläintoiminnan järjestämisestä on kohta asiakaspalautteen käsittelystä. Helsingin kaupungilla ei ole erillisiä vastuu- ym. vakuutuksia koska eläinlääkintäpalvelut ostetaan Yliopistolliselta eläinsairaalalta. Myös löytöeläintoimintaa koskevassa sopimuksessa on asiakaspalautteiden käsittely huomioitu ja ne käydään läpi vuosittaisissa palavereissa.

Ympäristöpalvelun toimintaa koskeviin palautteisiin ja kysymyksiin vastataan joko suoraan asiakkaalle tai kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä. Asiakaspalautteessa esille tulleiden kehittämistarpeiden sekä mahdollisten valitusten perusteella ryhdytään tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin toiminnan kehittämiseksi.

9 Seuranta ja raportointi

9.1 Seuranta

Eläinsuojelulain nojalla annettuja kieltoja ja määräyksiä valvotaan pääasiassa uusintatarkastuksin. Osassa tapauksia seuranta voidaan toteuttaa esimerkiksi asiakkaan toimittaman eläinlääkäritositteen muodossa eikä uusintatarkastusta näin ollen tarvita. Uusintatarkastustarve on seurattavissa Tarkastaja-järjestelmässä, jonne kaikki suoritteet kirjataan. Jatkossa uusintatarkastusten tarvetta on tarkoitus seurata uudessa eläinsuojelun tietojärjestelmässä.

9.2 Raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan suunnitelmaa seuraavana kalenterivuonna maaliskuun loppuun mennessä ja toteuma esitellään kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle. Toteutumisen arvioinnissa arvioidaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista tarkastusten määrän, käytettävissä olleiden resurssien ja eläintautilain nojalla suoritettujen toimenpiteiden osalta. Samassa yhteydessä arvioidaan myös tulevaisuuden kehityssuuntia ja arviointia tullaan hyödyntämään tulevien valvontasuunnitelmien laatimisessa.

Lisäksi ympäristö- ja lupajaostolle valmistellaan vuosittain yhteenvedot eläinlääkintähuoltolain mukaisista palveluista sekä löytöeläinten hoidosta. Yliopistollinen eläinsairaala toimittaa eläinlääkintähuoltolain mukaisia palveluita koskevaa raporttia varten vuosittain yksityiskohtaiset tiedot hoitamistaan potilaista kunnittain. Toteutumisen arviointi toimitetaan tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2024

Helsingin kaupungin eläinlääkintähuollon painopisteet ovat eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2020–2024 mukaisia. Painopisteiksi vuodelle 2024 on valittu:

1. Uuden eläinten hyvinvointilain toimeenpanon toteuttaminen. Laki astuu voimaan vuoden 2024 alussa.
2. Kaupungin ympäristönsuojelun käytössä olevan Trimble Locus -järjestelmän laajentaminen eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan käyttöön.
3. Vuonna 2021 voimaan tuleen eläinterveyssäännösten toimeenpanoa jatketaan. Laittomien tuontien valvonnan menettelyitä selkiytetään kaupungin valvontaeläinlääkärien, aluehallintoviraston, Ruokaviraston ja tullin kesken. Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen koirien tunnistusmerkintää ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön valvonta ja asiakkaiden neuvonta.
4. Helsingin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan kehittämistä ja yhtenäistämistä jatketaan johtavan valvontaeläinlääkäriä koordinoimana. Yhtenäistämällä toimintatapoja ja jakamalla vastuualueita eläinlääkäreiden kesken aiempaa selkeämmin eri alueiden asiantuntemusta pystytään lisäämään ja toiminta tehostuu. Lisäksi koulutusta pystytään kohdistamaan paremmin esimerkiksi lintujen vientiin ja tuotiin sekä lintujen ja muiden eksoottisten eläinten hyvinvoinnin valvontaan.

LIITE 1

RESURSSITARPEEN KARTOITUS, HELSINGIN KAUPUNKI
Eläinten terveyden ja hyvin voinnin valvonnasta sekä kunnan
järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2020-2024

1 (4)

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	3
Sikatilat	2
Lammas- ja vuohitilat	2
Hevostilat	17
Siipikarjatilat	3
Vesiviljelylaitokset	0
Tukistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	0
Mehiläistarhat	101
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien lukumäärästä	100 000

Postiosoite
Helsingin kaupunki
Kaupunkiympäristön toimiala
Elintarviketurvallisuusyksikkö
PL 58235
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
ymk@hel.fi

Käyntiosoite
Työpajankatu 8
Helsinki 58

Puhelin (vaihe)
+358 9 310 1635

Faksi (kirjaamo)
+358 9 655 783

Tilinro
800012-62637

IBAN FI06 8000 1200 0626 37
BIC DABAFIHH

Y-tunnus
0201256-6

Alv. nro
FI02012566

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveydenhuoltosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	2
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	66%
Siat	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)	0 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	0 htv

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

a. Terveysvalvonta	
Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	0
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	0
Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellavalvonta	0
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-Visna / CAE	1
Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma	0
Lohikalajien bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	0
b. Muu eläinten terveyden valvonta	280 (vientitarkastukset, eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät tarkastukset)
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	1 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	5
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	-
Haaskatoiminnan valvonta	
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	-
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,1 htv

LIITE 1

RESURSSITARPEEN KARTOITUS, HELSINGIN KAUPUNKI

Eläinten terveyden ja hyvin voinnin valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2020-2024

4 (4)

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit ja kasvattajat	4
Hevostallit	17
Riistanhoidolliset tarhat	0
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	10
Eläinhoitolat	8
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	370
c. Muu eläinten valvonnan resurssitarve	18 (muut ilmoituksen varaiset kohteet)
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	4 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	Htv
Eläinlääkäripalvelut	-
Eläinten terveyden valvonta	1
Sivutuotevalvonta	0,1
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	4
Elintarvikevalvonta	2,7
Muut tehtävät	0,4 (esihenkilötehtävät)
Eläinlääkärit yhteensä	8
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	- lkm
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläintenhoitaja / avustaja	-
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	-
Muut tehtävät	0,2
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0,2 htv
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus)	
Ostopalveluiden laajuus ja laatu:	
Eläinlääkintähuoltopalvelut ostetaan kokonaisuudessaan Yliopistolliselta eläinsairaualta.	